

**T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
HEMŞİRELİK ANA BİLİM DALI**

**İNTÖRN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN AHLAKİ
CESARET DÜZEYİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN
BELİRLENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Veysel Can BAYRAM

Danışman

Doç. Dr. Afitap ÖZDELİKARA

SAMSUN
2024

TEZ KABUL VE ONAYI

Veysel Can BAYRAM tarafından, **Doç. Dr. Afitap ÖZDELİKARA** danışmanlığında hazırlanan **“İNTÖRN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN AHLAKİ CESARET DÜZEYİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ”** başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından 28.10.2024 tarihinde yapılan sınav sonucunda oy birliği ile başarılı bulunarak Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı Adı Soyadı Üniversitesi Ana Bilim/Ana Sanat Dalı	Sonuç
Başkan	Doç Dr. Kevser Sevgi ÜNAL	
	ASLAN	
	Korkut Ata Üniversitesi	☒ Kabul
	Hemşirelik Bölümü	☐ Ret
	Hemşirelik Esasları AD	
Üye	Doç. Dr. Afitap ÖZDELİKARA	
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	☒ Kabul
	Hemşirelik Bölümü	☐ Ret
	İç Hastalıkları Hemşireliği AD	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Seval AĞAÇDİKEN	
	ALKAN	
	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	☒ Kabul
	Hemşirelik Bölümü	☐ Ret
	Hemşirelik Esasları AD	

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

Prof. Dr. Faik Ahmet SESLİ
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Hazırladığım Yüksek Lisans tezinin bütün aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara riayet ettiğimi, çalışmada doğrudan veya dolaylı olarak kullandığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin Kaynaklar'da gösterilenlerden oluştuğunu, her unsurun enstitü yazım kılavuzuna uygun yazıldığını ve TÜBİTAK Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Yönetmeliği'nin 3. bölüm 9. maddesinde belirtilen durumlara aykırı davranılmadığını taahhüt ve beyan ederim.

Etik Kurul Gerekli mi ?

Evet ☒ (Gerekli ise ekler kısmına ekleyiniz)

Hayır ☐

19 /06/ 2024

Veysel Can BAYRAM

TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI

Tez Başlığı : “İNTÖRN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN AHLAKİ CESARET DÜZEYİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışması için şahsım tarafından 19/06/2024 tarihinde intihal tespit programından alınmış olan özgünlük raporu sonucunda;

Benzerlik oranı : % 2

Tek kaynak oranı : % 5 çıkmıştır.

19/06/ 2024

Doç. Dr. Afıtap ÖZDELİKARA

ÖZET

İNTÖRN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN AHLAKİ CESARET DÜZEYİ VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

Veysel Can BAYRAM
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Hemşirelik Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans, Kasım/2024

Danışman: Unvanı Doç. Dr. Afitap ÖZDELİKARA

Çalışmanın amacı, intörn hemşirelik öğrencilerinin ahlaki düzeyleri ve etkileyen faktörleri değerlendirmektir. Bu çalışma, tanımlayıcı nitelikte planlanmıştır. Araştırmanın evrenini Karadeniz’de bulunan üniversitelerdeki hemşirelik 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Evrenini bilinen örneklem hesabına göre %99 güven seviyesi ile 397 kişi alınması gerekmektedir. Çalışma kriterlerine uyan ve çalışmaya katılmayı kabul eden 408 kişi araştırmanın örneklemi oluşturmuştur. Araştırmada Shapiro-Wilk, Kolmogorov-Smirnov, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Araştırmada değişkenlerin anlamlılık istatistiksel anlamlılık düzeyi $p<0.05$ olarak kabul edilmiştir. Katılımcıların %27,9’u erkek- %72,1’i kadındır. En son mezun olunan liselerin %82,1’i diğer liseler iken, %17,9’u Sağlık Meslek Liseleri, yaş ortalaması 22,+16, akademik ortalamaları 78,+82 olduğu saptanmıştır. Katılımcıların Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanı ortalama değeri 76,+31 olarak elde edilmiştir. Yoğun bakım ve psikiyatri kliniğinde çalışanların acil serviste çalışanlara göre Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği (HACÖ) puanının yüksek olduğu bulunmuştur. Katılımcıların HACÖ puanı cinsiyete göre bakıldığında kadınların erkeklerden daha fazla olduğu görülmüştür. Bireysel ahlaki cesaret puanı ile HACÖ puanı ve diğer alt boyutlar arasında anlamlı pozitif yönlü ilişki olduğu saptanmıştır. Ahlaki cesaret intörn hemşirelik öğrencilerinde yüksek olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Ahlaki cesaret, İntörn, Öğrenci, Hemşirelik

ABSTRACT

DETERMINATION OF THE MORAL COURAGE LEVEL OF INTERNATIONAL NURSING STUDENTS AND THE AFFECTING FACTORS

Veysel Can BAYRAM
Ondokuz Mayıs University
Institute of Graduate Studies
Department of Nursing
Master, November/2024
Supervisor: Doç. Dr. Afıtap ÖZDELİKARA

This study aimed to determine the level of moral courage in nursing students and to determine the affecting factors. To determine the relationship between moral courage and influencing factors in intern nursing students. It is a qualitative type study to determine the level of moral courage. The population of the research will be 4th year nursing students at universities in the Black Sea region. According to the known sample calculation, 397 people should be included in the population with a 99% confidence level. 408 people participated in the study. Shapiro-Wilk, KolmogorovSmirnov, Mann Whitney U and Kruskal Wallis Test were used in the research. In the study, the statistical significance level of the variables was accepted as $p < 0.05$. While 27.9% of the participants are male, 72.1% are female. While 82.1% of the last high schools graduated were other high schools, 17.9% were Health Vocational High Schools, the average age was 22.16, and the academic average was 78.82. The average value of the participants' Moral Courage Scale in Nurses score was 76.31. It was found that those working in intensive care and psychiatric clinics had higher HACÖ scores than those working in the emergency department. When the HACÖ scores of the participants are examined by gender, it is seen that women have more scores than men. It was determined that there was a significant positive relationship between the individual moral courage score and the HACÖ score and other subscales. Moral courage was found to be high in intern nursing students.

Keywords: Moral courage, Intern, Student, Nursing

ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim sürecinde, beni destekleyen ve rehberlik eden değerli Doç, Dr. Afitap ÖZDELİKARA'ya, hem ders döneminde hem de tez aşamasında beni alanda profesyonelleştirmek için fedakarlıklar gösteren Dr. Öğr. Üyesi Seval AĞAÇDİKEN ALKAN'a, verilerimin toplanmasında ve akademik bilgilerinden istifade ettiğim Doç, Dr. Kübra YENİ ve Arş. Gör. Elif Güzide EMİRZA'ya ve tez çalışmama katılmayı kabul eden öğrenci arkadaşlara, hayatımın her anında yanımda olan, bana teselli ve ümit kaynağı olan değerli anneme, hayatıma tez sürecinin sonlarına doğru giren sevgili eşime ve aileme çok teşekkür ediyorum.

Veysel Can BAYRAM

İÇİNDEKİLER

TEZ KABUL VE ONAYI	i
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU BEYANI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	viii
TABLolar DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın amacı	2
1.2. Araştırma soruları	3
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Ahlak kavramı	4
2.2. Cesaret kavramı	4
2.3. Ahlaki cesaret kavramı	5
2.4. Hemşirelikte ahlaki cesaret	6
2.5. Ahlaki cesareti etkileyen faktörler	7
2.5.1. Ahlaki muhakeme	7
2.5.2. Bakım etiği	7
2.5.3. Hemşirelikte yetkinlik	8
2.5.4. Misyon, vizyon ve değerler	8
2.5.5. Bakım modelleri	9
2.5.6. Hemşirelikte güçlendirme	9
2.5.7. Paylaşılan yönetim	10
2.5.8. Etkili iletişim	10
2.5.9. Ahlaki duyarlılık	11
2.5.10. Etik liderlik	11
2.6. Hemşirelik öğrencilerinde ahlaki cesaret	12
3. GEREÇ VE YÖNTEM	14
3.1. Araştırmanın şekli	14
3.2. Araştırmanın evren ve örnekleme	14
3.3. Verilerin toplanması	15
3.4. Veri toplama araçları	15
3.4.1. Sosyodemografik Özellikler Formu	15
3.4.2. Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği (Nurses Moral Courage Scale NMCS)	15
3.5. Araştırmanın Etik Yönü	16

3.6. İstatiksel Analiz	16
3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	16
4. BULGULAR.....	17
5. TARTIŞMA.....	24
5.1. Hemşirelerde Ahlakî Cesaret Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması.....	24
5.2. Hemşirelerde Ahlakî Cesaret Ölçeği Puan Ortalamalarını Etkileyen Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması	26
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	28
6.1. Sonuçlar.....	28
6.2. Öneriler.....	28
7. KAYNAKÇA.....	30
8. EKLER	34
8.1. Ek 1. Hemşirelikte Ahlakî Cesaret Ölçeği	34
8.2. Ek 2. Etik Kurul Kararı	41
8.3. Ek 3. Kurum İzinleri.....	42
ÖZGEÇMİŞ.....	51

SİMGELER VE KISALTMALAR

HACÖ :Hemşirelikte Ahlaki Cesaret Ölçeği

TDK :Türk Dil Kurumu

TABLÖLER DİZİNİ

Tablo 3.1. Herbir bölümden örnekleme alınacak öğrenci sayıları	14
Tablo 4.1. Katılımcılara ait sosyodemografik değişkenlerin dağılımları.....	17
Tablo 4.2. Katılımcıların ait ahlaki cesaret kavramına ilişkin cevaplarının dağılımı.....	18
Tablo 4.3.Ahlaki Cesaret Ölçeği alt boyutlarının ortalamalarının incelenmesi	21
Tablo 4.4. Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanına etki eden bağımsız değişkenlerin Robust Regresyon Analizi.....	22
Tablo 4.5.Nicel sosyodemografik veriler ile ölçek puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi.....	23

1. GİRİŞ

Hemşirelik birey ve toplumun sağlık bakım gereksinimlerini karşılayan ve sağlık sisteminin etkin bir üyesi olan profesyonel bir meslektir. Dünyada ve ülkemizde yakın tarihte yaşanan salgın hastalıklar, doğal afetler, savaşlar ve teknolojik gelişmeler bireyin ve toplumun sağlık bakım gereksinimlerinin değişerek artmasına sebep olmuştur. Yaşanan değişimler karşısında hemşirelik mesleğinde kanıta dayalı uygulamaların artması, inovatif bilgi üretimi, holistik bakım anlayışı, ahlaki ve mesleki değerler ışığında hastayı ve çevresini koruyabilmek ve savunmak gibi çağdaş hemşirelik rolleri ortaya çıkmıştır. Hemşireliğin çağdaş rollerinin artması birey ve toplumun bakım gereksinimlerinin etkin karşılanmasını sağlamıştır. Etik ikilemlerin çözümünde ise, hemşirelerin mesleki gelişimlerinin yanı sıra hemşireliğin profesyonel değerlerine dayalı bir etik yeterlilik unsuru olan ahlaki cesaret kavramına yönelik farkındalıklarının artması önem kazanmıştır (Ayaz,2020; Elmaoğlu ve Eriş, 2022). Ahlaki cesaret birey için olumsuz sonuçlar doğurma riskine rağmen kişinin kendi etik değer ve ilkeleri doğrultusunda hareket etmesi olarak açıklanmıştır (Khodaveisi vd.,2021).

Hemşirelik bakım odaklı profesyonel bir meslektir. Hemşirelik mesleğinin merkezinde ise insan, toplum ve çevre üçgeni bulunmaktadır. İnsan ve topluma bakım verme doğası gereği ahlaki bir sorumluluktur (Ayaz,2020). Bu nedenle hemşirelerin her koşulda mesleki değer ve etik normlar doğrultusunda doğru olanı seçme ve uygulayabilmesi gerekmektedir. Bu açıdan ahlaki cesaret kavramı, hemşirelik bakımı esnasında karşılaşılan etik ikilemlere hemşirenin geniş perspektiften bakabilmesine, holistik bakım anlayışını koruyabilmesine ve hasta haklarını savunma gibi rollerini daha etkili yapabilmesini sağlamaktadır. (Tanrıku vd., 2022). Buna karşın hemşireler ahlaki cesaret sergilediği durumlarda meslektaşları ya da yöneticiler tarafından fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak olumsuz davranışlar ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Oluşan bu olumsuz durum karşısında hemşirelerin korku, işten uzaklaşma ve ekip içi karar vermemelerine sebep olmuştur. Ahlaki cesaret kavramı etik kodlar ve profesyonel değerlerin gelişimine benzer şekilde temel hemşirelik eğitimi esnasında olmaktadır (Khodaveisi vd.,2021). Hemşirelik uygulamalarında bakımdan çok tıbbi tedaviye kayma ve bakım maliyetlerini azaltmaya yönelme gibi durumlar bakım uygulamaların etik ilkeler ya da değerlere dayalı ikilemler

oluşturmuştur. Bu ikilemlerin çözümünde hemşirelerin karar verici olarak yer almasında etik yetkinliklerinin yanı sıra ahlaki cesaret düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir (Pajakoski vd.,2021).

İntörn hemşirelik uygulamaları, hemşirelik öğrencilerinin mezuniyete en yakın oldukları dönemde, geliştirdikleri becerilere dayalı olarak klinik karar verme deneyimi yaşamalarını sağlamaktadır. Bu uygulama esnasında intörn hemşireler, karar verme süreçlerinde nasıl davranış gösterdiklerini ve bakımın ahlaki boyutuna ilişkin farkındalıklarını geliştirmektedirler (Kovancı vd.,2021). Bu süreçte karşılaşılan etik ikilemlere karşı nasıl davranması gerektiğini bilmeleri gerekmektedir (Escolar-Chua, 2018). İntörn hemşirelik öğrencilere hemşirelik bakım uygulamalarıyla birlikte karşılaşılan etik olaylara karşı nasıl davranılması gerektiği öğretilmesi gerekmektedir. Hemşirelik mesleğine geçişin bir evresi olan intörn hemşirelik dönemi, öğrencilere ahlaki ve mesleki etik rollerin farkında olması gerekmektedir (Tanrıkulu vd.,2022). Mesleki etik rollerin farkında olması sağlayacak olan ahlaki cesaret kavramı intörn hemşirelik öğrencileri için hemşirelik uygulamalarının temelini oluşturması gerekmektedir (Tanrıkulu vd., 2022). Ahlaki cesaret kavramı, intörn hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik uygulamaları sırasında karşılaştığı olay ve durumlara karşı nasıl tepki vermesi gerektiğini, ahlaki ve mesleki etik ilkeler doğrultusunda karar vermesine katkı sağlamaktadır. İntörn hemşirelik öğrencilerinde ahlaki cesaretin gelişmesi, hemşirelik bakım ve uygulamaların kalitesini artırmaktadır (Escolar-Chua, 2018).

1.1. Araştırmanın amacı

İntörn hemşirelik öğrencilerinde ahlaki cesaret düzeyini belirleyip etkileyen faktörleri değerlendirmektir. İntörn hemşirelik öğrencilerin mesleki hayata başlamadan önce mesleki ve ahlaki yönden hazıroluşluk durumunun belirlenip etkileyen faktörlere yönelik uygun planlama ve uygulamaların yapılması gerekmektedir.

1.2. Araştırma soruları

1. İntörn hemşirelik öğrencilerinin demoğrafık özellikleri nelerdir?
2. İntörn hemşirelik öğrencilerinin ahlaki cesaret düzeyi nedir?
3. İntörn hemşirelik öğrencilerinin ahlaki cesaret düzeyini etkileyen faktörler nelerdir?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ahlak kavramı

Ahlak, insan yaşamının vazgeçilmez bir parçası ve belirli koşullar altındaki davranışlar bütünü içerisinde doğruyu ve yanlış arayan, iyi ve kötüyü belirleyen pratik felsefenin bir alt kümesidir (Khoshmehr vd.,2020). Ahlak, kelime olarak kökünü Arapça “hulk” ya da “huluk” kelimelerinden almaktadır. Mana olarak ise hareket, karakter, huy ve tabiat gibi anlamlara gelmektedir. Türk Dil Kurumu’na göre ise “bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, huylar” şeklinde tanımlamıştır (TDK,2023). İngilizce’de ahlak kavramını “moral” kelimesi karşılarken Latince ’de ise “moralis” kelimesi ifade etmektedir (Çırak,2006). Türkçe de ise bireylerin sahip olduğu örf, adet ve kurallara göre oluşan davranış biçimlerinin tamamını karşılayan ahlak kavramı, davranışları yönlendiren ve diğer kişilerle ilişkilerine anlam yükleyen kurallar ve normlar bütünüdür (Koca,2016).

Kohlberg’e göre ahlak terimini, iyi-kötü, doğru-yanlış ve hak-haksızlık durumlarını doğru bir şekilde değerlendirip karar vermeyi ve bu karar ışığında hareket etme durumunu ifade eden özgül bir yapıdır (Gürses ve Kılavuz, 2016). Bireyin ahlak gelişimiyle bilişsel yetilerin gelişiminin birbirini doğru orantılı olarak etkilediğini ileri sürmüştür (Ayaz 2020). Başka bir ifadeyle bilişsel bir davranışı ifade eden ahlak kavramı, yapacağı eylemi kendi oluştururken bunun yanında toplumsal değerler de uyum içinde davranmasını sağlayan yargılar dizesi olarak ele alınmıştır (Çoban ve Türer,2014).

2.2. Cesaret kavramı

Cesaret kavramının kökeni yürek anlamından gelen “cor” kelimesinden gelmektedir. Latince “coraticum” kelimesinde, Eski Fransızcada “curage” ve Orta İngilizce’den gelmektedir. Türk Dil Kurumu’na göre ise “güç veya tehlikeli bir işe girerken kişinin kendinde bulduğu güven, cüret” şeklinde tanımlanmıştır. (TDK,2023). Cesaret, kişinin tehlikeli, zor ve acı verici olay veya durumlar karşısında ondan geri çekilmek yerine kararlılıkla ve korkusuzca yüzleşmeyi sağlayan tutum ve zihin kalitesi olarak ifade edilmektedir (Numminen vd. 2017). Cesaret bir gönül ve ruh meselesidir ve kökleri insan ruhunun derinliklerinde yer almaktadır.

Cesaret, insanın en değerli özelliklerinden biridir Cesaret kavramını ilk defa Aristoteles (M.Ö 384-322) tarafından kişinin korku ve gözünün kara olması arasındaki doğrusal bir çizgi üzerindeki konumunu ifade ettiğini ileri sürmüştür (Tanrıkulu vd.,2021). Cesaret kavramı farklı durumları ve güdülerini temsil etmesinden dolayı literatürde birçok türe ayrılmıştır. Fiziksel cesaret, kişinin fiziksel zararlara karşı yüzleşmesini ifade etmektedir. Psikolojik cesaret, korkunun psikik iktidarsızlıkla sonuçlandığı ve psikolojik çöküntünün görüldüğü durumlarda ortaya çıkan cesarettir. Kişinin inançlarına göre hareket etme ve ahlaki bağlamlardaki eleştirilere rağmen doğru olduğunu düşündüğünü yapma konusundaki cesaret türünü de ahlaki cesaret oluşturmaktadır (Numminen vd. 2017).

2.3. Ahlaki cesaret kavramı

Ahlaki cesareti, korkunun üstesinden gelme ve kişinin etik inançlarına göre harekete geçme yeteneği olarak tanımlamaktadır (Escobar-Chua, 2018). Ahlaki cesaret, bir kişinin etik çatışmalarda, etik ilkelere ve kişinin kendi değer ve inançlarına göre, eylemde bulunan kişi için olumsuz sonuçlar doğurma riski olsa bile hareket ederken sahip olduğu cesaret veya içsel güç anlamına gelmektedir (Pajakoski vd.,2021). Miller'e göre, yapılan yanlış uygulamanın her ne olursa olsun açıkça dile getirilmesi, adaletsizliğin olduğu ortamda adaleti özgürce söylemeyi ve ahlaki değerlere ters olan durumlara karşı doğruyu ifade etme olarak tanımlamıştır. (Miller,2005). Ahlaki cesaret, tek başına ayakta durmak anlamına gelse bile ayağa kalkmaya ve doğru olanı yapmaya hazır olmaktır. Ahlaki cesaret, kişinin kişisel değerlerini ve mesleki yükümlülüklerini bilmesi ve sosyal dışlanma, utanç veya iş kaybı gibi risklere rağmen bunlara göre hareket etmesi durumunu ifade etmektedir. (Bickhoff vd.,2017).

Ahlaki cesaret, kişinin bulunduğu iş ortamında mobbing, cezalandırma, alay etme ve işten atılma gibi durumlara rağmen doğruyu savunma örüntü olarak ifade edilmiştir (Tanrıkulu vd., 2022). Yapılan başka bir tanım ise yapılan eylemin mesleki ve ahlaki etik değerlere ters düşmesi durumunda hatalı uygulamayı yapamaması ve sonrasında ortaya çıkan yaptırımlara katlanması anında bile doğruyu söyleyebilme ve yapabilme kabiliyetini oluşturmaktadır (Kovancı vd.,2021). Miller'a

göre “bireyin yanlışları kabul etmesi, kötü olayı kabullenmemesi, adaleti gözetmesi, ahlaki ve mesleki değerleri suistimal edenlere karşı tavrını gösterip aşağılanma ve dışlanma duygularının üstesinde gelme durumu” şeklinde tanımlamıştır (Miller,2005).

2.4. Hemşirelikte ahlaki cesaret

Hemşirelik uygulamalarında sıklıkla etik çatışmalara maruz kalınmasından dolayı insancıllaştırılmış bakıma teşvik etmek ve hasta haklarını desteklemek için ahlaki cesarete ihtiyaç duyulmaktadır. Hemşirelikte ahlaki cesaret, yaptığı eylemde olumsuz sonuçlar doğurma durumu olsa bile, mesleki ve ahlaki değerleri savunmak için ihtiyaç duyduğu cesaret olarak tanımlanmaktadır. Ahlaki cesaret, hemşirenin yapacağı bir uygulamada birden çok seçenek olması durumunda mesleki etik değerler ışığında derinlemesine düşünüp en uygun ve etkili olanı uygulamak için karar almasını gerektirmektedir (Koskinen vd.,2021).

Hemşirelik literatüründe ahlaki cesaret ilk defa Kırım savaşında askerlere fiziksel, ruhsal ve sosyal yönden destek olan ve hemşireliğin temel felsefesini oluşturan Florence Nightingale göstermiştir. (Taşkiran ve Temel,2017). Florence Nightingale bununla birlikte kötü savaş ortamı, personel eksikliği ve tıbbi ekipman eksikliği gibi zor koşullara rağmen yaralı ve ölmekte olan askerlere bakım hizmeti vermesi ve kaos durumunu yönetmesi hemşirelikte ahlaki cesaretin ilk örneğini oluşturmuştur. Hemşireler bakım hizmeti sunan tüm kurum ve kuruluşlarda sıklıkla ahlaki cesaret göstermesi gerektiği durumlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Örneğin covidli bir hastaya bakım uygulamasını kabul etmeyen sağlık personeline karşı hastaya bakım hizmetini destekleyen bir hemşire, ahlaki cesaret davranışını göstermiş olmaktadır (Tanrıkulu vd., 2022).

Kidder (2005), ahlaki cesaretle hareket eden bireyin ahlaki ilkelere bağlı olduğunu, bu ilkeleri sürdürmenin gerektirebileceği gerçek veya potansiyel risklerin farkında olduğunu ve bu riske katlanmaya istekli olduğunu ileri sürmüştür. (Kidder, 2005; LaSala vd., 2010).

Purtilo (2000), ahlaki cesareti sağlık profesyonelleri için gerekli bir erdem olarak tanımlamıştır; bu onların yalnızca hayatta kalmalarını değil, değişen zamanlarda

gelişmelerini de sağlamaktadır. Purtilo, ahlaki açıdan cesur bireylerin, korku ve endişeyi teşvik eden durumlara, tepki verdiklerini, çünkü ahlaki açıdan doğru olanı yapmaya inandıklarını ifade etmiştir (Purtilo, 2000)

Örneğin yoğun bakıma ihtiyaç duyan akut bir hastayı yoğun bakım ünitesine nakletme konusunda isteksiz olan hekimle karşı karşıya kalan acil hemşiresi, hastaya güvenli bakım sağlamak ve hastanın nakli için gerekli birimlerle irtibata geçmesi ahlaki bir cesaretin göstergesidir. Purtilo, bakım anlayışının yaratıcılığı, kişinin ahlaki temellerine bağlılığı ve durumun önemine odaklanmayı içerdiğini belirtmiştir. (Purtilo, 2000).

2.5. Ahlaki cesareti etkileyen faktörler

2.5.1. Ahlaki muhakeme

Kohlberg'in ahlaki gelişim teorisi, bireylerde kişisel gelişim, bilgi edinimi ve çevre tarafından nasıl etkilendiğini anlamak için bir çerçeve oluşturmuştur (Murray, 2010). Etik ortamlar, ortak karar verme, kişinin eylemlerinin sonuçlarının sorumluluğunu üstlenme ve bireyleri daha yüksek düzeyde ahlaki yargı geliştirmeleri için güçlendiren kolektif katılım fırsatlarından yararlanmasını sağlamaktadırlar. Etik ortamlarda çalışan hemşireler, etik tartışmalara katılmaktadırlar. Rol sorumluluklarını ve etik ortamındaki etik konu ve endişeleri nasıl belirlenip destekleneceğini bilmektedirler (LaSala vd.,2010).

2.5.2. Bakım etiği

Bakım etiği; doğru fiili gerçekleştirmeyi amaçlayan belirli ahlaki nitelikler gerektiren bir uygulama metodudur. Bakım etiği, temel olarak sorumluluk, yeterlilik ve duyarlılık kavramlarından oluşmaktadır. Bakım etiği; kişinin kendisi için önemli bir kişiyle ilgilenmesi, ona duygusal olarak bağlanması ve onun adına hareket etmeye istekli olmasıyla sonuçlanan eylemler bütünüdür ifade etmektedir. Bakım, ahlaki cesaret etiğini içeren bir hemşirelik uygulamasıdır. Ahlaki cesaret, fikir birlikteliği sağlama, multidisipliner iş birliğini oluşmasını destekleme ve ahlaki karar alma sürecini desteklemektedir (Kovancı vd.,2021).

İnvazif duktal meme karsinomu ve omurga metastazları olan hastanın, evinde ölmek istemesine rağmen eşinin evde bakımını sağlama konusunda tereddütlerinin olduğu saptanmıştır. Hemşire bu duruma karşı hastanın evde de sağlık hizmetlerinden yararlanabileceği ve sağlık hizmetlerine nasıl ulaşabileceği noktasında hasta yakınına taburculuk eğitimi vermiştir. Bu sayede hastanın terminal dönem istekleri ve hasta yakınının bakım noktasındaki kaygısı giderilmiştir. Hemşire, ahlaki cesaret göstererek hasta savunuculuğu rolünü ortaya koymaktadır. Bakım etiği ile ilişkili ahlaki nitelikler, hemşirelerin hastalar ve ailelerle ilgilenmesine, doğru ve iyi olanı yapmak için içsel motivasyon sağlamasına ayrıca hasta bakımı bağlamında ahlaki cesaret sergilemesine sebep olmaktadır (LaSala vd.,2010).

2.5.3. Hemşirelikte yetkinlik

Mesleki yetkinlik, ahlaki noktadan bakımın etkili bir şekilde sağlanması için en temel kavramlardan birini oluşturmaktadır. Profesyonel yetkinlik, teorik bilgiyle entegre olmuş sürekli eğitim, etik ilkeler, yapılacak uygulamalara destek veren mesleki kurum ve kuruluşlar, toplumun ihtiyacı olan hizmetin sağlanması gibi bir mesleğin öğelerinin gelişmesine katkı sağlamaktadır (Konings vd.,2022)

Hemşirelik mesleğinde hasta ile ilgili kötü durumların ifade edilmesi, hemşire arkadaşını yetersiz gördüğünde onu desteklemek ve müdahale etmek gibi durumlar hemşirelik mesleğinin yetkin bir hale gelmesine katkı sağlamaktadır. Özellikle pandemi sürecinde karşılaşılan problemler, hemşirelerin yapmış oldukları bakımlar ve göstermiş oldukları ahlaki cesaret, hemşirelik mesleğinin sahip olduğu yetkinliği ortaya koymuştur (Konings vd.,2022)

2.5.4. Misyon, vizyon ve değerler

Hemşireler arasında ahlaki cesareti teşvik edecek bir ortamın temelini oluşturmak, hemşirelik felsefesinin yanı sıra örgütsel misyon, vizyon ve değerler konusunda da net bir anlayışa sahip olmayı gerektirmektedir. (Lachman. 2009).

Misyon, vizyon ve değerlerin açıkça belirtilmesi ve desteklenmesi, kurumdaki hemşirelik değerlerini belirlemektedir. (LaSala vd.,2010). Bu durum kurumsal gelişim ve değişimlere katkı sağlamaktadır. Hemşirelik felsefesi, hemşirelerin çalıştıkları kurumun misyon ve vizyonunu ortaya koyabilmeleri için ahlaki cesaret gösterme konusunda sorumlu olduklarını belirtmektedir. (LaSala vd.,2010).

2.5.5. Bakım modelleri

Profesyonel hemşirelik, ahlaki cesaretle hastaların yaşamlarını iyileştirme hedefini örnekleyen profesyonel bir bakım modelini içermektedir. Amerikan Hemşirelik Sertifika Merkezi (AACN) (2020) profesyonel uygulama modelini hemşirelik bakımının itici gücü olarak tanımlamaktadır. Hemşirelik bakım modelleri, bakımı sağlamak için nasıl işbirliği ve iletişim kurulduğunu, profesyonel olarak geliştiğini gösteren bir teori, olgu veya sistemin şematik açıklaması olarak ifade edilmektedir. Mesleki uygulama modelleri, hemşirelik uygulamalarının hemşireliğin benimsediği misyon, vizyon ve değerlerle uyumunu ve entegrasyonunu göstermektedir (LaSala vd.,2010). Fasoli (2010), özerkliğin, hesap verebilirliğin, mesleki gelişimin, yüksek kaliteli bakım sağlamanın ve hasta merkezli, uyarlanabilir ve esnek hizmet sunma modellerinin hemşirelikte mesleki uygulama modelleri için bir çerçeve sağladığını belirtmiştir. (Fasoli vd.,2010)

2.5.6. Hemşirelikte güçlendirme

Güçlendirme, kişinin ulaşabileceği mükemmele ulaşmasını sağlamak ve belli bir performans oluşturmak için yetkilendirme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Hu vd.,2022). Hemşirelerin güçlenmesi, tutum ve davranışlarının geliştirilmesini ve örgütsel faaliyetlerin artırılmasına katkı sağlamaktadır. Güçlendirme, yapısal güçlendirme ve psikolojik güçlendirme olarak iki başlıkta incelenmektedir. Yapısal güçlendirme bireysel fırsatları, mesleki bilgi düzeyi, bilişimsel ve teknolojik destek ve kaynağın sağlanması ile kişinin ulaşmak istediği hedeflere çalıştığı kurum ya da kuruluş tarafından sosyal desteğin sürdürülmesini ifade etmektedir. Psikolojik güçlendirme ise kişinin işyerinde içsel görev motivasyonunun artmasını sağlamaktadır. Hemşirelik mesleğinde yapılan güçlendirme faaliyetleri kişinin ahlaki cesaret düzeyine, bakım kalitesine ve mesleki doyum düzeyine katkı sağlamaktadır

(Hu vd.,2022).

2.5.7. Paylaşılan yönetim

Paylaşılan yönetim, iş birliğine dayalı karar almayı ve ortak sorumluluğu ifade etmektedir. Hemşirelere bakım noktasında uygulamalarını sahiplenerek ahlaki cesaretle hareket etme gücü sağlamaktadır. (Konings vd.,2022). Paylaşılan yönetimin uygulandığı çalışma ortamları, kaliteli hasta bakımı sonuçlarını ortaya koyarak profesyonel bir uygulama modelinin oluşturulmasında hemşirelerin aktif rol almasını sağlamıştır. (Bretschneider vd.,2010).

Paylaşılan bir yönetim ortamında uygulama yapmak, hastanın geri çekilmesi yönündeki isteğine rağmen, ailenin isteğine dayalı agresif tedavinin devam ettiği durumlarda hemşirenin ahlaki cesaretle hareket etmesini sağlamıştır. Böyle bir durumda, ahlaki açıdan cesur hemşire, hastaya ve kendisine karşı görevi dışında, diğer sağlık üyeleriyle görüşmeler başlatarak, hastane etik kuruluna danışarak ve aile ve hastayı dahil etmek için diğer uygun kaynakları kullanarak hastayı savunmaktadır. Paylaşılan yönetim ortamlarında çalışan hemşireler, bakımın hedefleri etrafında fikir birliğine varılmasını sağlayacak tartışmalar, karar alınırken etkin söz sahibi olmak, değişim sağlamak ve sonuçları etkilemek için ihtiyaç duydukları bilgi ve kaynaklara erişmektedirler (LaSala vd.,2010; Bretschneider vd.,2010).

2.5.8. Etkili iletişim

Etkili iletişim, bir problemi çözmeyi hedefleyen dürüst, doğrudan ve uygun bir iletişim yöntemini ifade etmektedir. Etkili iletişimin kullanılması sadece hasta güvenliği ve kaliteli hasta bakımı açısından değil, aynı zamanda emir komuta zincirinin devreye konulması açısından da önemlidir. Hemşireler, sorun çözme yeteneğini olaya dahil olanların kapsamının ötesine geçen sorunları paylaşmak ve tartışmak için emir komuta zincirini kullandıklarında ahlaki cesaretle hareket etmektedirler (Zheng vd.,2024). Komuta zincirini devreye sokmak, hem uygun liderlerin ne olup bittiğini bilmesini hem de olaya en yakın düzeyde iletişim başlatılmasına ve durumun gerekli birimlere iletilmesini sağlamaktadır (Zheng vd.,2024).

2.5.9. Ahlaki duyarlılık

Güvenli bakım sağlamak için, ahlaki cesarete sahip olmakla birlikte bakım vericilerin etik ilkeler konusunda farkındalık ve ahlaki duyarlılığa sahip olmaları gerekmektedir. Hemşirelikte mesleki yeterliliğin temel parçalarından birisi olan ahlaki duyarlılık, bakım verenlerin sabırlı, huzurlu ve sorumluluk bilincinde olmalarına yardımcı olmaktadır (Mohammadi vd.,2022). Ahlaki duyarlılık, hemşirelikte etiğin esasıdır, hastalara etkili, kaliteli ve etik anlayışı doğrultusunda bakım verilmesine katkı sağlamaktadır. Ahlaki duyarlılığa sahip hemşirelerin hastalarına özveriyle bakım vermek, hastalarının fiziksel, psikolojik ihtiyaçlarına duyarlı olmak, bu ihtiyaçları güvenli ve hızlı bir şekilde giderilmesi için çaba göstermektedirler (Mohammadi vd.,2022).

2.5.10. Etik liderlik

Etik liderliği, kişisel menfaatlerden ötürü kabul edilmiş inançlar ve uygun yargılardan oluşan bir sistem tarafından kontrol edildiğini, bunun çalışanlara, organizasyonlara ve topluma faydalı olduğunu savunan liderliktir. Dolayısıyla etik liderlik, insanları ilkeler, değerler ve inançlar yoluyla etkileme süreci olarak tanımlanmaktadır (Awad ve Ashour, 2022). Etik liderler genellikle çalışanlarıyla anlamlı ilişkiler kuran, dürüst davranışlara örnek olan, sonuçlara göre süreci önceliklendiren ve iki yönlü iletişimi teşvik eden liderlerden oluşmaktadır (Awad ve Ashour, 2022).

Lider hemşireler, hasta güvenliğini riske atan çalışma ortamlarına karşı çıktıklarında ahlaki cesaret göstermektedirler. Örneğin hemşire yöneticiler veya sağlık hizmetleri müdürleri hemşirelerin işten çıkarılması veya sağlık hizmetlerinde kesintiye uğraması gibi güvenli ve yetkin hasta bakımının sağlanmasını tehlikeye sokacak durumlara karşı kararlı bir şekilde karşı çıkmaları ahlaki cesareti göstermektedir (Uzun ve Yücebıyık, 2024). Lider hemşireler, hemşirelerin etik olmayan uygulamaları gözlemlediklerinde kullanmaları için yönergeler sağlamak, etik komiteler oluşturmak, ortak yönetim yapıları ve mentorluk fırsatları gibi kaynaklar sağlayarak ahlaki cesareti destekleyen ortamlar oluşturmaktadırlar. (Murray, 2010; LaSala vd.,2010).

2.6. Hemşirelik öğrencilerinde ahlaki cesaret

Ahlaki cesaret, hemşirelik öğrencileri açısından 2000’li yıllarda önem kazanmaya başlamıştır. Hemşirelik öğrencilerde hasta savunuculuğuna karşı duyarlı olmaları beraberinde ahlaki cesaret kavramının gelişmesine sebep olmuştur (Koskinen vd., 2021). Ahlaki durumlara karşı gösterilen ahlaki duyarlılık, özellikle 19-21 yaşlarındaki hemşirelik öğrencilerinde ahlaki cesaret gösterme potansiyellerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Hemşirelik Öğrencilerinin ahlaki duyarlılığa sahip olması ve hemşirelik eğitiminin ahlaki duyarlılığın gelişmesine katkı sağlamaktadır (Şahiner vd.,2019). Hemşirelik öğrencilerinde ahlaki cesareti temellendiren unsurlar arasında şikâyet etme, ahlaki dürüstlük, profesyonel hemşire olma yer almaktadır. Ahlaki cesaretin getirmiş olduğu olumlu sonuçlar, mesleki bakım olarak gözlemlenen kişisel gelişim, güçlenme ve profesyonelliğe katkı sağlamaktadır. Ahlaki cesaret, hemşire öğrencilerinin kariyer gelişimi, mesleğin gelişmesi ve çalışma ortamının benimsenmesine sebep olmaktadır (Koskinen vd., 2021).

Geleceğin sağlık sisteminin temelini oluşturacak hemşirelik öğrencilerinin ahlaki duyarlılığa sahip olmaları, etik ikilem durumlarında etkili karar verebilmeleri ve cesaretli olmaları gerekmektedir (Gibson,2018). Bu bağlamda hemşirelik öğrencilerine karşılaşılan olaylar karşısında nasıl davranması gerektiğini bilebilmesi için, etik kavramının temellerinin eğitim ve uygulama sürecinde atılması gerekmektedir. Bununla birlikte ahlaki cesaret algısının geliştirilmesi için uygulama eğitimi sürecinde etik ikilem durumlarının tartışılması, seminerlerin düzenlenmesi, olaylar karşısında özgüvenin geliştirilmesi, akademik makale ve dergilerden etkin bir şekilde yararlanılması gerekmektedir (Şahiner vd.,2019).

Hemşirelik öğrencileri sık sık cesaret gerektiren ahlaki ikilemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Hemşirelik öğrencilerinin hasta güvenliğini tehdit eden durumlara katılma veya bunları gözlemleme durumlarının oldukça fazla olduğu belirlenmiştir. (Gibson,2018). Hemşirelik öğrencilerine kendi ahlak ve değerlerini tanımaları öğretilse de onlar her zaman cesur olmayı ve kötü uygulamalar hakkında konuşmayı tercih etmemektedirler (Gibson,2018). Lisans, yüksek lisans, doktora ve sürekli eğitim de dahil olmak üzere her seviyedeki eğitimciler ahlaki cesaretin geliştirilmesine

hizmet etmektedirler (Gibson,2018).

Hemşirelik öğrencilerinde ahlaki cesaret durumunu engelleyen birden çok faktör bulunmaktadır. Filipinler’de hemşirelik öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada öğrencilerin en fazla yaptığı uygulamalarda yetersizlik hissetme, kalitesiz hasta bakımı ve etkisiz iletişim, sağlık çalışanları arasındaki işbirliği eksikliği gibi durumların ahlaki cesareti etkileyen önemli faktörler olduğu belirlenmiştir (Escolar-Chua, 2018). Yapılan farklı bir literatür tarama çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin ahlaki cesaret göstermesini engelleyen en önemli faktörlerin kendilerinin sadece öğrenci olduğu algısı ve durduk yere ortalığı karıştırmama algısı olmuştur (Bickhoff vd.,2017).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın şekli

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel yöntemde yürütülmüştür.

3.2. Araştırmanın evren ve örnekleme

Araştırmanın evrenini Karadeniz’de bulunan üniversitelerdeki hemşirelik 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi ve Sinop Üniversitesi, Sağlık Bilimler Fakültesi Hemşirelik Bölümleri’nde intörn hemşirelik programı olmadığı için araştırmaya katılmamışlardır. İlgili üniversitelerin hemşirelik bölümlerinden alınacak öğrenci sayısı, tabakalama yöntemi ile belirlenmiştir (Tablo 3.1). Araştırmanın örneklemini ise evreni bilinen örneklem hesabına göre %95 güven seviyesi ve % 99 güç seviyesi ile hesaplanan 397 intörn hemşire oluşturmuştur. Her Bir üniversiteden alınacak öğrenci sayısı ise tabakalı rastgele örnekleme seçim yöntemi ile belirlenmiştir. Bu yöntemi kullanırken örneklem sayısı belirlendikten sonra aşağıdaki aşamalar izlenir (Esin, 2014):

- Tabakalar belirlenir.
- Her tabakaya giren birim sayısı belirlenir.
- Her tabakadaki birim sayısı evrendeki birim sayısına bölünür ve tabakanın ağırlığı bulunur (n/N)
- Tabaka ağırlığı ile örneklem sayısı çarpılarak tabakaya alınacak birey sayısı belirlenir.
- Tüm tabakalara giren bireylerin toplamı örneklem birim sayısına eşit olur.

Bu aşamalara göre hesaplanmış her bir üniversiteye ait öğrenci sayıları Tablo 3.1.’de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Her bir bölümden örnekleme alınacak öğrenci sayıları

Kurum	Öğrenci sayısı	Tabakalama
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi SBF	89	37
KTÜ SBF	180	74
Giresun Üniversitesi SBF	113	47
Ordu Üniversitesi SBF	140	58

OMÜ SBF	185	76
Bartın Üniversitesi SBF	76	32
Bülent Ecevit Üniversitesi SBF	178	73
Toplam öğrenci	961	397

3.3. Verilerin toplanması

Bu araştırmanın verileri Mayıs 2023- Mayıs 2024 tarihleri arasında “Sosyodemografik Özellikler Formu” ve “Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği” ile toplanmıştır. Veriler yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır. Görüşme ortalama 15-20 dakika sürmüştür. Katılımcılardan sözel bilgilendirme yoluyla aydınlatılmış onam alınmıştır.

3.4. Veri toplama araçları

3.4.1. Sosyodemografik Özellikler Formu

Bu form 10 sorudan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş, cinsiyet, akademik, ortalama, mezuniyet durumu, çalıştığı klinik vb. sorulardan oluşmaktadır. Veriler yüz yüze toplanmıştır (Ayaz, 2020; Elmaoğlu ve Erin, 2022).

3.4.2. Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği (Nurses Moral Courage Scale NMCS)

“Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği” Numminen ve arkadaşları tarafından hemşirelerin ahlaki cesaretlerini ölçmek için 2017 yılında geliştirilmiştir. Ölçek, Ayaz tarafında 2020 yılında Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek 4 alt boyutta ele alınmıştır. Bu boyutlar; merhamet ve doğruluk için hazıroluşluk, ahlaki sorumluluk, ahlaki doğruluk ve iyi bakımı taahhüt etmedir.

Ölçek 21 maddeden oluşmaktadır. Ölçek beşli likert tipi ölçektir. (1) Beni hiç tarif etmiyor (2) Beni biraz tarif ediyor. (3) Beni ortalama olarak tarif ediyor. (4) Beni oldukça iyi tarif ediyor (5) Beni çok iyi tarif ediyor. Ölçekten alınabilecek toplam puanlar minimum 21 ve maximum 105 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puan değeri arttıkça katılımcıların mesleki etik ve ahlak ilkelerine uyumu ve hastanın yararı için doğru olanı yapmaya yönelik tutumu daha da güçlü anlamına gelmektedir. Ölçek

maddelerinin alt boyutlara dağılımı ise; Merhamet ve Doğruluk için hazır oluşluk: 2-10-15-17-20, Ahlaki Sorumluluk:3-6-7-13, Ahlaki Doğruluk:1-4-9-11-12-19-21, İyi bakımı taahhüt etme:5-8-14-16-18 (Ayaz,2020; Elmaoğlu ve Erin, 2022). Bu araştırmadaki Cronbach-alpha değeri 0.95’dir.

3.5. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlanmadan önce Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu’ndan (2023-360 sayılı) (Ek 2.) ve araştırmanın yürütüleceği kurumlardan yazılı izinler alınmıştır (Ek 3.).

3.6. İstatiksel Analiz

Veriler IBM SPSS V23 ve R programı ile analiz edildi. Normal dağılıma uygunluk Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov Testleri ile incelendi. İkili gruplara göre normal dağılıma uymayan ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Mann Whitney U Testi kullanıldı. Üç ve üzeri gruplarda normal dağılıma uymayan ölçek puanlarının karşılaştırılmasında Kruskal Wallis Testi kullanıldı. Normal dağılıma uymayan ölçek puanları ve değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesinde Spearman’s rho Korelasyon Katsayısı kullanıldı. Normal dağılıma uymayan Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanına etki eden bağımsız değişkenlerin belirlenmesinde Robust Regresyon Analizi yöntemi kullanıldı. Analiz sonuçları ortalama $\pm$ standart sapma ve ortanca (minimum – maksimum) şeklinde sunuldu. Önem düzeyi $p<0,05$ olarak alındı.

3.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın konusu itibariyle coğrafî, ailesel, intörn hemşire, bireysel ve kültürel faktörler gibi çoklu bileşenler katılımcı cevaplarını etkileyebilir niteliktedir. Bu nedenle araştırma sonuçları çalışılan örneklem ile sınırlıdır.

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi yer almaktadır. Katılımcıların %72,1'i kadın, %17,9'u sağlık meslek lisesi mezunudur. Araştırmaya katılan öğrencilerin %39,7'i psikiyatri kliniğinde intörlük uygulamasını gerçekleştirmektedir. İntörn hemşirelerin %57,1'i sağlık etiğine ilişkin bilgi düzeyini yeterli olarak tanımlarken, %58,1'i hemşirelik uygulamalarında, ahlaki cesaret göstermeyi gerektiren durumlarla bazen karşılaştığını ifade etmiştir (Tablo 4.1.) İntörn hemşirelerin “Sizce %67,2’si “Ahlaki cesaret” “Etik bir durum ortaya çıktığında, bireyin etik ve ahlaki değerlerine göre karar verme ve eyleme geçme” olarak tanımlamıştır. Katılımcıların %43,1'i doktor ile, %44,4'ü ise Başhemşire/ Hemşirelik hizmetleri müdürü ile karşılaştığında etik değerlerin savunulması gerektiğinde ahlaki olarak cesaretli davranmanın ne zor ne kolay olabileceğini bildirmiştir. “*Doğru olduğunu düşündüğünüz hemşirelik değerlerini savunmak için ciddi bir etik problemi (örneğin, hastalara sistemik kötü davranma gibi) ortaya koymanın ne kadar kolay olduğunu lütfen değerlendirin.*” sorusuna intörn hemşirelerin %45,3'ü, “*Bakım hizmeti dahilindeki/ bakıma katılan diğerleriyle tartışarak sorunu gündeme getiririm*” cevabını vermiştir. araştırmaya katılana intörn hemşirelerin yaş ortalaması $22,16 \pm 2,13$; akademik ortalamaları $78,82 \pm 9,94$; kendi ahlaki cesaret ve algılarını değerlendirme ortalamaları ise $6,53 \pm 2,59$ olarak tespit edilmiştir (Tablo 4.2).

Tablo 4.1. Katılımcılara ait sosyodemografik değişkenlerin dağılımları

	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Erkek	114	27,9
Kadın	294	72,1
Mezun olunan lise		
Diğer	335	82,1
Sağlık Meslek Lisesi	73	17,9
Üniversite		
Bartın Üniversitesi SBF	32	7,8
Bülent Ecevit Üniversitesi SBF	77	18,9
Giresun Üniversitesi SBF	47	11,5
KTÜ SBF	75	18,4
OMÜ SBF	77	18,9
Ordu Üniversitesi SBF	58	14,2

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi SBF	42	10,3
Uygulama yapılan klinik		
Acil Servis	22	5,4
Cerrahi Klinikleri	46	11,3
İç Hastalıklar Klinikleri	69	16,9
Kadın Doğum Klinikleri	58	14,2
Pediyatri Klinikleri	34	8,3
Psikiyatri Klinikleri	162	39,7
Yoğun bakım	17	4,2
Sağlık etiği bilgisini yeterli bulma durumu		
Kararsızım	139	34,1
Yeterli	233	57,1
Yetersiz	36	8,8
Sağlık etiği bilgi kaynakları*		
Lisans eğitiminde	386	94,6
Mesleki kongre-kurslar- sürekli yayınlar	59	14,5
Medya organları	81	19,9
Diğer	408	100
*Çoklu Yanıt		

Tablo 4.2. Katılımcıların ait ahlaki cesaret kavramına ilişkin cevaplarının dağılımı

	Frekans	Yüzde
Ahlaki cesaret gereken olay ile karşılaşma durumu		
Bazen	237	58,1
Çok sık	9	2,2
Karşılaşmadım	59	14,5
Oldukça sık	103	25,2
Kişisel “ahlaki cesaret” tanımı		
Bakımda etik davranış gösterme	252	61,8
Ekibin etkin bir üyesi olarak karar verme sürecine katılma	174	42,6
Etik bir durum ortaya çıktığında- bireyin etik ve ahlaki değerlerine göre karar verme ve eyle	274	67,2
Hastaların bu deneyimi sırasında onlara eşlik edebilmede ve tüm bunları yaparken profesyon iç	194	47,5
Savunucu rolü etkin kullanma	187	45,8
İş arkadaşı (Örn. servis hemşiresi) karşısında ahlaki cesaret davranışı sergilemeye ilişkin düşünce**		
Çok Zor	12	2,9
Oldukça Zor	39	9,6

Ne Zor Ne Kolay	153	37,5
Oldukça Kolay	132	32,4
Çok Kolay	72	17,6
Meslektaş karşısında ahlaki cesaret davranışı sergilemeye ilişkin düşünce**		
Çok Zor	12	2,9
Oldukça Zor	37	9,1
Ne Zor Ne Kolay	138	33,8
Oldukça Kolay	155	38
Çok Kolay	66	16,2
Hastane müdürü karşısında ahlaki cesaret davranışı sergilemeye ilişkin düşünce**		
Çok Zor	20	4,9
Oldukça Zor	107	26,2
Ne Zor Ne Kolay	194	47,5
Oldukça Kolay	60	14,7
Çok Kolay	27	6,6
Doktor karşısında ahlaki cesaret davranışı sergilemeye ilişkin düşünce**		
Çok Zor	17	4,2
Oldukça Zor	84	20,6
Ne Zor Ne Kolay	176	43,1
Oldukça Kolay	100	24,5
Çok Kolay	31	7,6
Başhemşire/ Hemşirelik hizmetleri müdürü karşısında ahlaki cesaret davranışı sergilemeye ilişkin düşünce**		
Çok Zor	27	6,6
Oldukça Zor	72	17,6
Ne Zor Ne Kolay	181	44,4
Oldukça Kolay	100	24,5
Çok Kolay	28	6,9
Kurum dışı organizasyon (örneğin, belli otoriteler) karşısında ahlaki cesaret davranışı sergilemeye ilişkin düşünce**		
Çok Zor	15	3,7
Oldukça Zor	68	16,7
Ne Zor Ne Kolay	187	45,8
Oldukça Kolay	100	24,5
Çok Kolay	38	9,3
Hasta		
Çok Zor	17	4,2
Oldukça Zor	59	14,5
Ne Zor Ne Kolay	136	33,3

Oldukça Kolay	124	30,4
Çok Kolay	72	17,6
Hasta refakatçileri/yakınları karşısında ahlaki cesaret davranışı sergilemeye ilişkin düşünce**		
Çok Zor	21	5,1
Oldukça Zor	72	17,6
Ne Zor Ne Kolay	121	29,7
Oldukça Kolay	122	29,9
Çok Kolay	72	17,6
Bakım hizmeti dahilindeki/ bakıma katılan diğerleriyle tartışarak sorunu gündeme getiririm		
Çok Zor	15	3,7
Oldukça Zor	43	10,5
Ne Zor Ne Kolay	185	45,3
Oldukça Kolay	123	30,1
Çok Kolay	42	10,3
Çalıştığım kuruluşa durumla ilgili bir bildirimde bulunurdum.		
Çok Zor	8	2
Oldukça Zor	47	11,5
Ne Zor Ne Kolay	153	37,5
Oldukça Kolay	147	36
Çok Kolay	53	13
Dışarıdaki bir birime (örneğin, sendika/resmi otorite/medya) ihbarda bulunurdum.		
Çok Zor	12	2,9
Oldukça Zor	75	18,4
Ne Zor Ne Kolay	176	43,1
Oldukça Kolay	104	25,5
Çok Kolay	41	10
	Ort± Ss	Ortanca (min - mak)
Yaş	22,16 ± 2,13	22 (10 - 44)
Akademik ortalama (100'lük Sisteme Göre)	78,82 ± 9,94	80 (45 - 189)
Kendi ahlaki cesaretinizi, kedinizle ilgili algınızı değerlendirdiğiniz puan	6,53 ± 2,59	7 (0 - 10)

*Çoklu Yanıt

**Sorunun orjinal hali: Ayrıca, aşağıda belirtilen meslek gruplarıyla veya kurum temsilcileriyle muhatap olurken mesleki etik değerlerinizi savunmanız gerektiğinde ahlaki olarak cesaretli davranmanın sizin için ne kadar kolay olduğunu da lütfen değerlendirin.

Katılımcıların Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanı ortalama değeri $76,31 \pm 16,66$ olarak elde edilmiştir. Katılımcıların Merhamet ve Doğruluk için Hazıroluşluk alt boyut puanı ortalama değeri $18,27 \pm 4,13$; Ahlaki Sorumluluk alt boyut puanı ortalama değeri $14,2 \pm 3,32$ ve Ahlaki Doğruluk alt boyut puanı ortalama değeri $25,86 \pm 5,93$ ve İyi Bakımı Taahhüt Etme alt boyut puanı ortalama değeri $17,98 \pm 4,08$ 'dir (Tablo 4.3).

Tablo 4.3 Ahlaki Cesaret Ölçeği alt boyutlarının ortalamalarının incelenmesi

	Ort. $\pm$ Ss	Ortanca (min-mak)
Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği	$76,31 \pm 16,66$	79 (21 - 105)
Merhamet ve Doğruluk için Hazıroluşluk	$18,27 \pm 4,13$	19 (5 - 25)
Ahlaki Sorumluluk	$14,2 \pm 3,32$	14 (4 - 20)
Ahlaki Doğruluk	$25,86 \pm 5,93$	27 (7 - 35)
İyi Bakımı Taahhüt Etme	$17,98 \pm 4,08$	19 (5 - 25)

Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanına etki eden bağımsız değişkenlerin Robust Regresyon Analizi ile incelenmiş ve model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($F=5,292$; $p<0,001$). Kadınların Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanının erkeklerle göre 9,872 birim daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<0,001$). Psikiyatri kliniğinde çalışanların Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanının acil serviste çalışanlara göre 7,19 birim daha yüksek olduğu görülmüştür ($p=0,041$). Yoğun bakımda çalışan Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanının acil serviste çalışanlara göre 10,21 birim daha yüksek olduğu görülmüştür ($p=0,036$). Diğer değişkenlerin Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo 4.4).

Tablo 4.4. Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanına etki eden bağımsız değişkenlerin Robust Regresyon Analizi

	β_0 (%95 CI)	S. Hata	β_1	t	p	VIF
Sabit	49,622 (27,463 - 71,781)	11,271		4,403	<0,001	
Yaş	0,343 (-0,347 - 1,032)	0,351	0,048	0,977	0,329	1,095
Akademik ortalama (100'lük Sisteme Göre)	0,082 (-0,069 - 0,233)	0,077	0,054	1,071	0,285	1,149
Cinsiyet (Erkek)						
Kadın	9,872 (6,564 - 13,179)	1,683	0,292	5,867	<0,001	1,117
En Son Mezuniyet Durumunuz (Diğer liseler)						
Sağlık Meslek Lisesi	0,69 (-2,969 - 4,35)	1,861	0,018	0,371	0,711	1,024
Şu anda hangi klinikte uygulama yapmaktasınız? (Acil Servis)						
Cerrahi Klinikleri	4,475 (-3,185 - 12,135)	3,896	0,095	1,149	0,251	3,104
İç Hastalıklar Klinikleri	7,322 (-0,022 - 14,666)	3,736	0,183	1,960	0,051	3,907
Kadın Doğum Klinikleri	3,789 (-3,818 - 11,396)	3,869	0,088	0,979	0,328	3,662
Pediyatri Klinikleri	6,211 (-1,892 - 14,314)	4,122	0,117	1,507	0,133	2,696
Psikiyatri Klinikleri	7,19 (0,31 - 14,069)	3,499	0,235	2,055	0,041	5,880
Yoğun bakım	10,21 (0,657 - 19,763)	4,859	0,132	2,101	0,036	1,782

F=5,292, p<0,001, R²=%11,8, β_0 : Standartlaştırılmamış beta katsayısı, β_1 : Standartlaştırılmış beta katsayısı

Akademik ortalama ile Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki vardır ($r=0,109$; $p=0,027$). Kendi ahlaki cesaretinizi, kendinizle ilgili algınızı değerlendirdiğiniz puan ile Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır ($r=0,226$; $p<0,001$). Kendi ahlaki cesaretinizi, kendinizle ilgili algınızı değerlendirdiğiniz puan ile Merhamet ve Doğruluk için Hazıroluşluk alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır ($r=0,201$; $p<0,001$). Akademik ortalama ile Ahlaki Sorumluluk alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki vardır ($r=0,106$; $p=0,032$). Kendi ahlaki cesaretinizi, kendinizle ilgili algınızı değerlendirdiğiniz puan ile Ahlaki Sorumluluk alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır ($r=0,204$; $p<0,001$). Akademik ortalama ile Ahlaki Doğruluk alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü çok zayıf bir ilişki vardır ($r=0,113$; $p=0,023$). Kendi ahlaki cesaretinizi, kendinizle ilgili algınızı değerlendirdiğiniz puan ile Ahlaki Doğruluk alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır ($r=0,206$; $p<0,001$). Kendi ahlaki cesaretinizi, kendinizle ilgili algınızı değerlendirdiğiniz puan ile İyi Bakımı Taahhüt Etme alt boyut puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü zayıf bir ilişki vardır ($r=0,217$; $p<0,001$). (Tablo 4.5)

Tablo 4.5. Nicel sosyodemografik veriler ile ölçek puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi

	Yaş	Akademik ortalama	Kendi ahlaki cesaretinizi, kendinizle ilgili algınızı değerlendirdiğiniz puan
Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği	r -0,025 p 0,614	0,109 0,027	0,226 <0,001
Merhamet ve Doğruluk için Hazıroluşluk	r -0,044 p 0,38	0,093 0,060	0,201 <0,001
Ahlaki Sorumluluk	r 0,003 p 0,949	0,106 0,032	0,204 <0,001
Ahlaki Doğruluk	r -0,032 p 0,518	0,113 0,023	0,206 <0,001
İyi Bakımı Taahhüt Etme	r -0,022 p 0,663	0,062 0,215	0,217 <0,001

r: Spearman's rho Korelasyon Katsayısı

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma bulguları literatür ve örneklem özellikleri doğrultusunda tartışılmıştır. Yaptığımız çalışmada katılımcı intörn hemşirelerin HACÖ puanının yüksek düzeyde olduğu, cinsiyet, akademik ortalama ve bireysel ahlaki cesaret değerlendirme puanının HACÖ toplam puan ortalamasını etkileyen değişkenler olduğu ve psikiyatri ve yoğun bakım kliniklerinde uygulama yapma değişkeninin HACÖ toplam puan ve alt boyut puan ortalamalarını anlamlı düzeyde etkilediği belirlenmiştir.

5.1. Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği Puan Ortalamalarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmada intörn hemşirelerin, HACÖ puanı oldukça yüksek düzeydedir. Literatüre bakıldığında altı Avrupa ülkesinde yapılan bir çalışmada intörn hemşirelik öğrencilerinin aldığı HACÖ puanının yüksek olduğu ifade edilmiştir (Koskinen vd., 2021). Taraz ve arkadaşlarının hemşirelerde yaptığı bir çalışmada ise HACÖ puanının yüksek olduğu görülmüştür (Taraz vd., 2019). Mohammadi ve arkadaşları yaptığı farklı bir çalışmada HACÖ puanının orta düzeyde olduğu belirtilmiştir. (Mohammadi vd.,2021). Abdollahi vd., (2024)'nin sistematik derlemesinde ise hemşirelerin ahlaki cesaret puanlarının genellikle yüksek düzeyde olduğu; yaş ve çalışma yılı arttıkça ahlaki cesaret düzeyinin de arttığı bildirilmiştir. Ülkemizdeki hemşirelik eğitiminde intörlük tüm uygulamalı dersler tamamlandıktan sonra gerçekleştirilebilen son klinik uygulamadır. Buna eğitimden iş yaşamına geçişin bir basamağı olarak intörlük uygulamasında, son sınıftaki öğrenci hemşirelerin ahlaki cesaret düzeylerinin yüksek düzeyde saptanması beklenen bir sonuçtur. Araştırmaya katılan intörn hemşirelerin HACÖ alt boyut puan ortalamalarının, ilgili alt boyuttan alınabilecek minimum ve maksimum puanlar düşünüldüğünde oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Hemşirelikte etik kavramının deontoloji ile temellendiği bilinmektedir. Bu anlamda iyi bakımı taahhüt etme doğrudan hemşirelik eğitiminde öğrenilen en temel sorumluluklardan biridir (Göçmen Baykara, 2023). Ayrıca hemşirelikte etik kavramı, hemşirelik disiplinin profesyonel değerleri ile yapılanmıştır. Bu değerlerden özgecilik kavramı bakımın özelliklerinden biri olan (Wikberg ve Eriksson, 2008) merhamet

kavramını içeren temel değerdir. İntörn hemşirelik uygulaması hemşirelik eğitim sürecinin son adımı olması nedeniyle, intörn öğrenci hemşirelerin kuramsal uygulamalı derslerin yanı sıra hemşirelikte etik, deontoloji ya da bakım etiği dersleri başarmış olmaları beklenmektedir. Dolayısıyla temel hemşirelik eğitiminin son adımında olması nedeniyle uygulama becerisinin yanı sıra intörn hemşirelerin mesleki değer ve etiğe dayalı becerilerinin gelişmesi de beklenmektedir. Bu araştırmada alt boyut puanlarının yüksek olması doğrudan temel hemşirelik eğitimi sürecindeki mesleki etik ve değerlere dayalı becerilerin gelişimi ile ilişkilendirilebilir.

İntörn hemşireler hastalara karşı ahlaki cesaret gösterme durumunun %33 oranında ne zor nede kolay olduğunu ifade etmişlerdir. Hastalarla olan ilişkilerde ahlaki cesaret gösterme oranın yüksek olduğu görülmektedir. Lindh ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada öğrencilerin hastaya yapılacak uygulamalar sırasında hasta güvenliği noktasında endişeli olmaları ve zararlı uygulamalara karşı çıkma zorunluluğunda olduklarını ifade etmişlerdir (Lindh vd.,2008). İntörn hemşireler meslektaşlarına karşı ahlaki cesaret gösterme durumunu %38 oranla oldukça kolay olduğunu ifade etmişlerdir. Yapılan bir çalışmada hemşire öğrencilerinin soru sormaktan çekindiklerini, yanlış uygulamaları ifade edemediklerini ve sadece öğrenci olduklarının söylenmesi öğrencilerin ahlaki cesaret gösterme durumunu olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. (Escolar-Chua, 2018). Çalışmamızda meslektaşlarına karşı ahlaki cesaret göstermenin oldukça kolay olduğu ifade edilmesine rağmen yapılan bazı çalışmalarda zor olduğu ifade edilmiştir (Jones vd.,2009; Lindh vd;2008). Hemşirelerin meslektaşlık tutumları, hekimlerin tutumları, idari birim sorumluları, hasta ve hasta yakınları ile iletişim ve bireysel faktörler hemşirelerin ikilemli durumlarda ahlaki cesaret göstermesini azaltan faktörleri ifade etmektedir (Escolar-Chua, 2018). Hemşirelik öğrencileri ise henüz “acemi hemşire” düzeyinde olmaları nedeniyle ahlaki cesaret gösterme noktasında çekingen davranış gösterebilmektedir. Yapılan çalışmada hemşirelik öğrencilerinin sağlık üyeleri içerisinde henüz yetkin olmamaları sebebiyle diğer sağlık profesyonelleri ya klinik hemşirelerinin uygulamalarını değerlendirme noktasında ikileme düştükleri bilinmektedir (Austin vd.,2005).

5.2. Hemşirelerde Ahlaki Cesaret Ölçeği Puan Ortalamalarını Etkileyen Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu araştırmada kadın katılımcıların HACÖ puan ortalamasının, erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Filipinler de hemşirelik öğrencileri arasında yapılan farklı bir çalışmada katılımcıların HACÖ puanının cinsiyete göre dağılımında kadınların erkeklere daha yüksek puana sahip oldukları görülmektedir (Escolar-Chua, 2018). Çin’de hemşirelik öğrencilerinde yapılan farklı bir çalışmada HACÖ puanının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür (Huang vd.,2023). Abdollahi vd., (2024)’nin sistematik derlemesinde cinsiyet, hemşirelerin ahlaki cesaret düzeyini etkileyen bir faktör olarak bildirilmiştir. Bu araştırmanın ilgili bulgusunu destekler nitelikte Zeng vd., (2024)’nin çalışmasında kadın onkoloji hemşirelerinin HACÖ ve alt boyutlarından aldığı puan ortalamalarının erkek hemşirelerden daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Bu sonuçta, hemşireliğin özünü oluşturan bakımın ahlaki boyutunun (Dinç, 2010), hemşireliğe özgü olarak “bakım etiği” kavramının (Gallagher, 2017) açıklanmasıyla ilişkilendirilebilir. Çünkü bakım etiği, feminist etiğe temellenmektedir. Feminist etik, tüm örselenebilir gruplara (kadın, çocuk, engelli/hasta birey, doğa, hayvanlar) kadının doğasında olan özen, şefkat ve sorumluluk bilinci ile hizmet edilmesine dayanmaktadır (Green, 2012). Bu ahlaki yapılanma göz önüne alındığında araştırmanın ilgili sonucu literatür ile uyumlu olduğu görülmüştür.

Bu araştırmada yaş değişkeninin HACÖ toplam puan ortalamasını etkilemediği belirlenmiştir. Bu bulgunun aksine literatürde hemşirelerin yaşları ilerledikçe ahlaki cesaret düzeylerinin yükseldiği bildirilmiştir (Abdollahi vd.,2024; Zeng vd., 2024). Bu örnekleme yaş değişkeninin ahlaki cesaret düzeyi üzerinde etkili olmamasının intörn öğrencilerin yakın yaşlarda ve aynı gelişim dönemi içerisinde olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Araştırmada literatürün aksine katılımcıların mezuniyet durumlarının HACÖ puan ortalamasını etkileyen bir faktör olmadığı belirlenmiştir. Ancak literatürde birçok çalışmada (Gallagher, 2017; Gibson vd., 2018; Mohadeseh vd., 2021; Pirdelkhosh vd., 2022; Jantara vd.,2023; Zeng vd, 2024) hemşirelerin eğitim düzeyleri ve uzmanlaşma düzeyleri arttıkça ahlaki cesaret düzeyinin arttığı bildirilmiştir.

Bu araştırmada intörn uygulaması yapılan klinik türünün ahlaki cesaret düzeyi üzerinde etkili bir değişken olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucumuza göre psikiyatri ve yoğun bakım kliniklerinde yapılan uygulama, katılımcıların ahlaki cesaret düzeyleri üzerinde farklılık oluşturmaktadır. Literatürde hemşirelerin özel eğitim gerektiren birimlerde çalışan hemşirelerin karmaşık durumlarla başa çıkma becerilerinin ve ahlaki cesaret düzeylerinin arttığı (Hauhio vd., 2021; Konings vd., 2022; Wenwen vd., 2018) ve çalışılan klinik türünün (Khoshmehr vd., 2020; Konings vd., 2022; Mohammadi vd., 2022; Gökteş vd., 2023; Huang vd., 2023;) ahlaki cesaret düzeyi üzerinde etkili bir değişken olduğu bildirilmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın ilgili sonucunda psikiyatri, yoğun bakım kliniklerinde intörn hemşirelerin kompleks problemlerle karşılaşmasının ve ileri düzey bakım becerilerini deneyimlemelerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

İntörn hemşirelik öğrencilerinin ahlaki cesaret düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla yürütülen bu araştırma sonucunda;

- Katılımcı intörn hemşirelerin HACÖ puanının yüksek düzeyde olduğu,
- Cinsiyet, akademik ortalama ve bireysel ahlaki cesaret değerlendirme puanının HACÖ toplam puan ortalamasını etkileyen değişkenler olduğu,
- Psikiyatri ve yoğun bakım kliniklerinde uygulama yapma değişkeninin HACÖ toplam puan ve alt boyut puan ortalamalarını anlamlı düzeyde etkilediği belirlenmiştir.

6.2. Öneriler

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda;

- İntörn hemşirelerin ahlaki cesaret düzeylerinin periyodik olarak değerlendirilmesi,
- Hemşirelik eğitimi müfredatında yer alan etik kavramına yönelik içeriklerin yanı sıra öğrenci hemşirelerin intörnlük öncesi ve intörnlük döneminde etik muhakeme ve karar verme becerilerinin değerlendirilmesi,
- Hemşirelik eğitimi içerisinde öğrenci hemşirelerin ahlaki cesaret düzeyini geliştirebilecek vaka tartışması, simülasyon vb. aktif öğrenme yöntemi kullanımının artırılması,
- Okul- hastane işbirliği kapsamında farklı meslek grupları ya da farklı hemşirelik pozisyonlarında yer alan hemşireler ile öğrenci hemşire etkileşiminin artırılması,
- İntörn hemşire/öğrenci hemşirelerin hemşirelikte etik, bakım etiği kavramlarına ilişkin bilimsel faaliyetlere ve araştırma faaliyetlerine katılımının sağlanması,
- Ahlaki cesaret kavramı ve bu kavramla ilişkili faktörlerin daha geniş örneklemelerde ve farklı araştırma türleri ile değerlendirilmesi önerilmektedir.
- Özel eğitim gerektiren kliniklerin çalışma koşullarının izlenmesi, bu

kliriklerde ekip içi iletişimi arttıracak girişimlerin belirlenmesi ve hasta savunuculuğu rollerinin intörn öğrencilerin müfredatlarına eklenmesi önerilir.

7. KAYNAKÇA

- Abdollahi, R., Ghasemianrad, M., Hosseini-Far, A., Rasoulpoor, S., Salari, N., & Mohammadi, M. (2024). Nurses' moral courage and related factors: A systematic review. *Applied Nursing Research*, 75, 151768. <https://doi.org/10.1016/J.APNR.2024.151768>
- Ali Awad, N. H., & Al-anwer Ashour, H. M. (2022). Crisis, ethical leadership and moral courage: Ethical climate during COVID-19. *Nursing Ethics*, 29(6), 1441–1456. https://doi.org/10.1177/09697330221105636/ASSET/IMAGES/LARGE/10.1177_09697330221105636-FIG2.JPEG
- Austin, W., Lerner, G., Goldberg, L., Bergum, V., & Johnson, M. S. (2005). 17 HEC F. 33 (2005). *Moral Distress in Healthcare Practice: The Situation of Nurses*, 17(Issue 1), 33–48. <https://doi.org/10.1007/S10730-005-4949-1>
- Ayaz, E. (2020). *Hemşirelerde ahlaki cesaret ölçeği: uyarılma, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması*. Kafkas Üniversitesi, Kars.
- Baykara, Z., Gül, Ş., ... S. K.-T. K. J. (2023). Hemşire Akademisyenlerin Araştırma Sürecinde Karşılaştıkları Etik Sorunlar: Tanımlayıcı Çalışma. *Academia.Eduzg Baykara, Ş Gül, Sd Karabulut, B Duluklu, G Eyüboğlu, N Doğan, M Güntürkiye Klinikleri J Med Ethics*, 2023•academia.Edu. Retrieved November 1, 2024, from <https://www.academia.edu/download/109415902/pdf.pdf>
- Bickhoff, L., Sinclair, P. M., & Levett-Jones, T. (2017). Moral courage in undergraduate nursing students: A literature review. *Collegian*, 24(1), 71–83. <https://doi.org/10.1016/J.COLEGN.2015.08.002>
- Bretschneider, J., Eckhardt, I., Glenn-West, R., Green-Smolenski, J., & Richardson, C. (2010). Strengthening the voice of the clinical nurse: The design and implementation of a shared governance model. *Nursing Administration Quarterly*, 34(1), 41–48. <https://doi.org/10.1097/NAQ.0B013E3181C95F5E>
- Çırak G., (2006).Üniversite Öğrencilerinin Ahlakî Yargı Yetenekleri ve Ahlakî Yargı Yetenekleri ile Kendini Gerçekleştirme Düzeylerinin Karşılaştırılması. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Adana.
- Çoban Gİ, Türer S. (2014) Ahlakî Gelişim ve Hemşirelik, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi /Gümüşhane University Journal of Health Sciences; 3. Sayı, sf; 3,
- Dinç L. (2010). Bakım Kavramı ve Ahlakî Boyutu, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi, 74–82.
- Elmaoğlu, E., Eriş, H. (2022). The Effect Of Moral Courage On Autonomy İn Nurses. *Ejns International Journal*, 6(22), 542–556. <https://doi.org/10.5281/ZENODO.7221103>.
- Escolar-Chua, R. L. (2018). Moral sensitivity, moral distress, and moral courage among baccalaureate Filipino nursing students. *Nursing Ethics*, 25(4), 458–469. <https://doi.org/10.1177/0969733016654317>
- Fasoli, D. R. (2010). The culture of nursing engagement: A historical perspective. *Nursing Administration Quarterly*, 34(1), 18–29. <https://doi.org/10.1097/NAQ.0B013E3181C95E7A>
- Gallagher, S. M. (2017). Bullying, moral courage, patient safety, and the bariatric nurse. *Bariatric Nursing and Surgical Patient Care*, 7(4), 156–159. <https://doi.org/10.1089/BAR.2012.9954>
- Gibson, E. (2018). Student courage: An essential for today's health education. *Nursing Forum*, 53(3), 369–375. <https://doi.org/10.1111/NUF.12254>

- Goktas, S., Aktug, C., & Gezginci, E. (2023). Evaluation of moral sensitivity and moral courage in intensive care nurses in Turkey during the COVID-19 pandemic. *Nursing in Critical Care*, 28(2), 261–271. <https://doi.org/10.1111/NICC.12820>
- Hauhio, N., Leino-Kilpi, H., Katajisto, J., & Numminen, O. (2021). Nurses' self-assessed moral courage and related socio-demographic factors. <https://doi.org/10.1177/0969733021999763>, 28(7–8), 1402–1415. <https://doi.org/10.1177/0969733021999763>
- Hu, K., Liu, J., Zhu, L., & Zhou, Y. (2022). Clinical nurses' moral courage and related factors: an empowerment perspective. *BMC Nursing*, 21(1), 1–7. <https://doi.org/10.1186/S12912-022-01093-9/TABLES/4>
- Huang, M., Dong, W., Zhao, Q., & Mo, N. (2023). Moral courage of master's students of nursing during COVID-19. <https://doi.org/10.1177/09697330221146250>, 30(4), 585–597. <https://doi.org/10.1177/09697330221146250>
- Jantara, R. D., Barlem, J. G. T., Jantara, A., Rocha, L. P., da Rocha, S. S., & Stigger, D. A. da S. (2023). Analysis of moral courage and related factors among undergraduate nursing students: a scoping review. *Revista Brasileira de Enfermagem*, 76(Suppl 3). <https://doi.org/10.1590/0034-7167-2022-0225>
- Jantara, R. D., Barlem, J. G. T., Jantara, A., Rocha, L. P., da Rocha, S. S., & Stigger, D. A. da S. (2023). Analysis of moral courage and related factors among undergraduate nursing students: a scoping review. *Revista Brasileira de Enfermagem*, 76(3), e20220225. <https://doi.org/10.1590/0034-7167-2022-0225>
- Khodaveisi, M., Oshvandi, K., Bashirian, S., Khazaei, S., Gillespie, M., Masoumi, S. Z., & Mohammadi, F. (2021). Moral courage, moral sensitivity and safe nursing care in nurses caring of patients with COVID-19. *Nursing Open*, 8(6), 3538–3546. <https://doi.org/10.1002/NOP2.903>
- Khoshmehr, Z., Barkhordari-Sharifabad, M., Nasiriani, K., & Fallahzadeh, H. (2020). Moral courage and psychological empowerment among nurses. *BMC Nursing*, 19(1), 1–7. <https://doi.org/10.1186/S12912-020-00435-9/TABLES/4>
- Kidder RM. (2005). *Moral courage*, New York, NY: Harper Collins Publishers.
- Koca S. (2016) Ahlak Kavramı Üzerine Etimolojik ve Semantik Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 57:2, ss.121-135 DOI: 10.1501/İlh fak_0000001455.
- Konings, K. J. P., Gastmans, C., Numminen, O. H., Claerhout, R., Aerts, G., Leino-Kilpi, H., & de Casterlé, B. D. (2022). Measuring nurses' moral courage: an explorative study. *Nursing Ethics*, 29(1), 114–130. <https://doi.org/10.1177/09697330211003211>
- Koskinen, S., Pajakoski, E., Fuster, P., Ingadottir, B., Löyttyniemi, E., Numminen, O., Salminen, L., Scott, P. A., Stubner, J., Truš, M., & Leino-Kilpi, H. (2021). Analysis of graduating nursing students' moral courage in six European countries. *Nursing Ethics*, 28(4), 481–497. https://doi.org/10.1177/0969733020956374/ASSET/IMAGES/LARGE/10.1177_0969733020956374-FIG1.JPEG
- Kovanci, M. S., & Hiçdurmaz, D. (2021). *Ahlaki Cesaret: Tanımı, Ahlaki Sıkıntı ve Ahlaki Duyarlılık ile İlişkisi ve Geliştirilmesi*. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 96–102. <https://doi.org/10.33631/duzcesbed.683548>
- Lachman V.D. (2009). *Applied ethics in nursing*. New York: Springer Publishing Company.
- LaSala, C. A., & Bjarnason, D. (2010). Creating workplace environments that support moral courage. *Online Journal of Issues in Nursing*, 15(3). <https://doi.org/10.3912/OJIN.VOL15NO03MAN04>
- Lindh, I.-B., Severinsson, E., & Berg, A. (2008). Exploring student nurses' reflections on moral responsibility in practice. *Reflective Practice*, 9(4), 437–448. <https://doi.org/10.1080/14623940802431713>

- Miller, R. (2005). *Moral Courage: Definition and Development Ethics Resource Center*.
- Mohadeseh, R., Mohaddeseh, M., Azam, M., & Mahboobeh, K. (2021). Correlation of Moral Courage and Organizational Commitment in Operating Room Nurses. *Siriraj Medical Journal*, 73(3), 183–190. <https://doi.org/10.33192/SMJ.2021.24>
- Mohammadi, F., Tehranineshat, B., Ghasemi, A., & Bijani, M. (2022). A Study of How Moral Courage and Moral Sensitivity Correlate with Safe Care in Special Care Nursing. *Scientific World Journal*, 2022. <https://doi.org/10.1155/2022/9097995>
- Murray J. S. (2010). Moralcourage inhealthcare: acting ethicallyeveninthepresence ofrisk. *OJIN*; 15(3): Manuscript 2.
- Nash, W., Mixer, S. J., McArthur, P. M., & Mendola, A. (2016). The moral courage of nursing students who complete advance directives with homeless persons. *Nursing Ethics*, 23(7), 743–753. <https://doi.org/10.1177/0969733015583926>
- Numminen O, Katajisto J, Leino-Kilpi H. (2017). Development and validation of Nurses' Moral Courage Scale, *Nursing Ethics*, Vol. 26(7-8) 2438–2455.
- Numminen, O., Katajisto, J., & Leino-Kilpi, H. (2019). Development and validation of Nurses' Moral Courage Scale. *Nursing Ethics*, 26(7–8), 2438–2455. <https://doi.org/10.1177/0969733018791325>
- Numminen, O., Repo, H., & Leino-Kilpi, H. (2017). Moral courage in nursing: A concept analysis. *Nursing Ethics*, 24(8), 878–891. <https://doi.org/10.1177/0969733016634155>
- Pajakoski, E., Rannikko, S., Leino-Kilpi, H., & Numminen, O. (2021). Moral courage in nursing – An integrative literature review. *Nursing & Health Sciences*, 23(3), 570–585. <https://doi.org/10.1111/NHS.12805>
- Pirdelkhosh, M., Mohsenipouya, H., Mousavinasab, N., Sangani, A., & Mamun, M. A. (2022). Happiness and Moral Courage Among Iranian Nurses During the COVID-19 Pandemic: The Role of Workplace Social Capital. *Frontiers in Psychiatry*, 13, 844901. <https://doi.org/10.3389/FPSYT.2022.844901/BIBTEX>
- Purtilo, 2000. Moral courage in times of change: visions for the future. *Journals.Lww.Com*. Retrieved November 1, 2024, from https://journals.lww.com/jopte/abstract/2000/10000/moral_courage_in_times_of_change_visions_for_the.2.aspx.
- Şahiner, P., Babadağlı, B., Ersoy, N., Üniversitesi, K., Fakültesi, S. B., Bölümü, E., Yerleşkesi, U., Kocaeli, T., Fakültesi, T., Tarihi Ve Etik, T., Dalı, A., Yazar, S., Corresponding, /, & Tarihi, G. (2019). Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerinin Ahlaki Duyarlılığı. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(2), 86–90. <https://doi.org/10.30934/KUSBED.522406>
- Tanrikulu, F., Gündoğdu, H., & Dikmen, Y. (2022). Hemşirelik Biliminde Ahlaki Cesaretin Yeri. *Yaşam Boyu Hemşirelik Dergisi*, 3(1), 91–111. <https://doi.org/10.29228/LLNURSING.54770>
- Taraz, Z., Loghmani, L., Abbaszadeh, A., Ahmadi, F., Safavibiat, Z., & Borhani, F. (2019). The relationship between ethical climate of hospital and moral courage of nursing staff. *Electronic Journal of General Medicine*, 16(2). <https://doi.org/10.29333/EJGM/93472>
- Taşkıran, G., & Temel, A. B. (2017). Tutkulu Bir İstatistikçi: Florence Nightingale. *E-Journal of Dokuz Eylül University Nursing Faculty*, 10(2), 113–120. <https://doi.org/10.1080/15225445.1916.10503703>
- Türk Dil Kurumu (2023). Cesaret Kavramı. Ankara. <https://sozluk.gov.tr/m> (Erişim tarihi: 12.05.2023)
- Uzun, S., Yücebiyik, B., Üyesi, Ö., Sağlık, G. Ü., Fakültesi, B., Bölümü, H., & Hemşire, Ö. (2024). Hemşirelik Öğrencilerinin Gözünden Yaratıcı ve Lider Hemşire Creative and Leading Nurse from the Eyes of Nursing Students. <https://doi.org/10.54189/hbd.1315323>

- Wenwen, Z., Xiaoyan, W., Yufang, Z., Lifeng, C., & Congcong, S. (2016). Moral distress and its influencing factors: A cross-sectional study in China. <https://doi.org/10.1177/0969733016658792>, 25(4), 470–480.
- Wikberg, A., & Eriksson, K. (2008). Intercultural caring – an abductive model. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 22(3), 485–496. <https://doi.org/10.1111/J.1471-6712.2007.00555.X>
- Zheng, H., Luo, L., Tan, X., Cen, Y., Xing, N., Huang, H., & Cai, Y. (2024). Moral courage and its influencing factor among oncology specialist nurses: A multi-centre cross-sectional study. *Nursing Open*, 11(1), e2096. <https://doi.org/10.1002/NOP2.2096>

8. EKLER

8.1. Ek 1. Hemşirelikte Ahlaki Cesaret Ölçeği

YÖNERGE: Değerli katılımcı; bu anket “İntörn Hemşirelik Öğrencileri Ahlaki Cesaret Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi” konulu tez çalışmasında kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Anket sayesinde sizin görüşlerinize ulaşmak istenilmektedir. Toplanan veriler yalnızca bilimsel çalışmada kullanılacaktır. Araştırma sonucunun sağlıklı olabilmesi için vereceğiniz yanıtların gerçeği yansıtmaması ve tüm soruların cevaplanması önemlidir. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Cevap vermeden önce lütfen ahlaki cesaret tanımını okuyunuz:

Hemşirelikte ahlaki cesaret, hemşirelerin mesleki etik ilkelerini savunabilme olarak tanımlanmaktadır. Böyle davranmanın neden olduğu beklenen veya gerçekte meydana gelebilecek olumsuzlara rağmen mesleki etik ilkelere sadık kalmayı ifade etmektedir. Ahlaki olarak cesur bir eylem, düşüncesizlik ve korkaklık arasında “altın bir ortalama” anlamına gelir. Ahlaki cesaretin gerekli olduğu durumlarda genellikle üç aktör söz konusudur: 1) Ahlaki olarak doğru bir eylemin savunucusu (örn. hemşire). 2) Ahlaki açıdan yanlış yapmadan etkilenen (örn. hasta). 3) Ahlaki açıdan yanlış eylemin faili/ onaylayıcısı (örn. meslektaş, organizasyon).

Not: Aşağıdaki sorulardaki “başka biri*” ifadesi aşağıdakilerden herhangi birini ifade eder:

Meslektaş, diğer sağlık bakım personelleri, doktorlar, hasta yakınları, hasta ya da hemşirenin çalıştığı kuruluş.

A. Sosyo-demografik özellikler

1 Yaş yaşımdayım.

2 Cinsiyet 1) Erkek 2) Kadın

3 En Son Mezuniyet Durumunuz

1) Sağlık Meslek Lisesi/ Ön lisans

2) Lisans

3) Yüksek Lisans

4) Doktora

5) Diğer, Lütfen Belirtiniz

4 Okuduğunuz okulun adı ,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,

5 Akademik ortalama

6 şu anda hangi klinikte şalışmaktasınız?

- 1) İç Hastalıklar Klinikleri
- 2) Cerrahi Klinikleri
- 3)Psikiyatri Klinikleri
- 4) Psikiyatri Klinikleri
- 5) Kadın Doğum Klinikleri
- 6) Yoğun bakım
- 7) Acil Servis
- 9) Diğer, lütfen belirtiniz.....

7 Sağlık etiğine ilişkin bilgi düzeyiniz hakkında ne düşünüyorsunuz?

- 1)Yeterli
- 2) Yetersiz
- 3) Kararsızım

8 Sağlık etiğine ilişkin bilgileri hangi kaynaktan sağladınız?

- 1) Lisans Eğitiminde
- 2) Mesleki kurslar-kongreler ve süreli yayınlar
- 3) Medya Organları
- 4) Diğer.....

9 Hemşirelik uygulamalarında, ahlaki cesaret göstermenizi gerektiren bir durumlarla ne sıklıkla karşılaştınız?

- 1) Karşılaşmadım
- 2)Bazen
- 3) Oldukça sık
- 4) ok sık

B. Hemşirelikte Ahlaki Cesaret

Aşağıdaki sorularda (11-31) hemşirelik bakımınızdaki ahlaki cesaretinizi değerlendirmenizi rica ediyorum. Lütfen her soruyu 1'den 5'e kadar olan ölçeğe göre cevaplayın ve kendinizi en iyi tanımlayan seçeneği işaretleyin. Her bir soru için, lütfen yalnızca **bir tane** seçeneği daire içine alın.

- 1= Beni hiç de tarif etmiyor
- 2= Beni biraz tarif ediyor
- 3= Beni ortalama olarak tarif ediyor
- 4= Beni oldukça iyi tarif ediyor
- 5= Beni çok iyi tarif ediyor

		Beni hiç de tarif etmiyor	Beni biraz tarif ediyor	Beni ortalı olarak tarif ediyor	Beni oldukça iyi tarif ediyor	Beni çok iyi tarif ediyor
1	Çalıştığım birimde mesleki etik ilkelere bağlı kaldığım bana karşı bir zorbalık olsa bile, bu ilkelere bağlı kalırım.	1	2	3	4	5
2	Kendi korkularıyla (hasta olma korkusu) yüzleşecek olsam bile, hastalığın hastamda yarattığı korkuları onunla tartışırım.	1	2	3	4	5
3	Birisi* sağlık bakımının etik ilkelerine (insan onuru, özerklik, adalet ve adil bakım) bağlı kalmamda taviz vermemde ısrar ederse, hastanın iyi bakım hizmeti alma hakkını tartışmaya açarım.	1	2	3	4	5
4	Eğer birisi* etik dışı davranırsa çalışma arkadaşlarımdan olumsuz geri bildirim alsam bile, bunu tartışmaya açarım.	1	2	3	4	5
5	Başka birinin* mesleki yeterliliğine dair belirgin eksiklikler gözlemlersem, bu konuyu tartışmaya açarım	1	2	3	4	5
6	Etik problem içeren durumlar, çoğu zaman doğru cevap konusunda belirsizlik içermesine rağmen, bakım ekibinin etik karar alma sürecine katılırım.	1	2	3	4	5

7	Başka biri* benim doğrumla aynı fikirde olmasa bile, bunu umursamadan bakım ekibinin etik karar alma sürecine dahil olurum.	1	2	3	4	5
8	Eğer iyi bakım sunmak için gereken kaynaklar yetersizse (örneğin yetersiz personel) bunu tartışmaya açarım.	1	2	3	4	5
9	Başka biri* sessiz kalmak istese bile, hemşirelik bakımında ortaya çıkan etik bir sorunu tartışmaya açarım.	1	2	3	4	5
10	Başkası benim bunu yapmama katılmıyor olsa bile bakım konusundaki durumu ne olursa olsun her hastayı değerli bir insan olarak karşılamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
11	Şayet başka biri* mesleki açıdan dürüst olmayan bir şekilde hareket ederse (örneğin servisten ilaç çalarsa), bunu tartışmaya açarım.	1	2	3	4	5
12	Eğer başka biri* kendisinin belirgin bir bakım hatasını örtbas etmeye çalışırsa, bunu tartışmaya açarım.	1	2	3	4	5
13	Hemşirelik bakımında zor etik konular hakkında bile dürüstçe görüşümü ortaya koyarım (Örneğin, hastanın rızasının olmamasına karşın tedaviye başlamak).	1	2	3	4	5

14	Hastamı teşvik etmek için mevcut bakım uygulamalarını bile terk edebilirim (Örneğin, iyi bakım vermek için yetersiz ise, bakımı uygulamak için öngörülen süreyi aşmak gibi).	1	2	3	4	5
15	Hastama iyi bakım sunmak için zor bakım konularından bile kaçınmam.	1	2	3	4	5
16	Başka biri* sağlık bakımının etik ilkelerine (insan onuru, özerklik, adalet ve adil bakım hizmeti) bağlılıktan ödün veriyorsa, hastanın iyi bakım alma hakkını tartışmaya açarım.	1	2	3	4	5
17	Kendi iç kaygılarımla yüzleşmeme sebep olsa bile, acı çeken bir hastanın gerçekten yanında bulunarak ona destek olurum.	1	2	3	4	5
18	Başka biri* baskı yapsa bile, hastanın iyi bakım alma hakkından ödün vermem.	1	2	3	4	5
19	Bakım hatalarımı kabullenirim (Örneğin, hastaya yanlış ilaç uygulamak gibi).	1	2	3	4	5
20	Hasta bana nasıl davranırsa davransın (sinirli), daha yüzeysel ve resmi bir iletişim şekli benim için kolay olsa da, hastama onurlu bir şekilde davranırım.	1	2	3	4	5
21	Başka biri* farklı davranmam konusunda ısrar etse bile, mesleki etik ilkelere uygun hareket ederim.	1	2	3	5	5

23) Lütfen kendi ahlaki cesaretinizi, kedinizle ilgili algınızı en iyi tanımlayan rakamı daire içine alarak aşağıdakileri 1-10 ölçeğinde bütüncül olarak değerlendirin.

Bakım hizmeti durumu gerektiğinde=10, her zaman ahlaki olarak cesaretle hareket ederim.

Bakım hizmeti durumu gerektirse bile=0, asla ahlaki olarak cesur davranmam.

0.....1.....2.....3.....4.....5.....6.....7.....8.....9.....10.

24) Ayrıca, aşağıda belirtilen meslek gruplarıyla veya kurum temsilcileriyle muhatap olurken mesleki etik değerlerinizi savunmanız gerektiğinde ahlaki olarak cesaretli davranmanın sizin için ne kadar kolay olduğunu da lütfen değerlendirin.

		Çok Zor	Oldukça Zor	Ne Zor Ne Kolay	Oldukça Kolay	Çok Kolay
1	İş arkadaşı (Örn. servis hemşiresi)	1	2	3	4	5
2	Meslektaş (örn. b, r başka hemşire)	1	2	3	4	5
3	Hastane müdürü	1	2	3	4	5
4	Doktor	1	2	3	4	5
5	Başhemşire/ Hemşirelik hizmetleri müdürü	1	2	3	4	5
6	Kurum dışı organizasyon (örneğin, belli otoriteler)	1	2	3	4	5
7	Hasta	1	2	3	4	5

8	Hasta refakatçileri/yakınlar ı	1	2	3	4	5
---	-----------------------------------	---	---	---	---	---

25) 1-5 ölçek aralığında, aşağıda belirtilen eylemlere esas alarak doğru olduğunu düşündüğünüz hemşirelik değerlerini savunmak için ciddi bir etik problemi (örneğin, hastalara sistemik kötü davranma gibi) ortaya koymanın ne kadar kolay olduğunu da lütfen değerlendirin.

		Çok Zor	Oldukça Zor	Ne Zor Ne Kolay	Oldukça Kolay	Çok Kolay
1	Bakım hizmeti dahilindeki/ bakıma katılan diğerleriyle tartışarak sorunu gündeme getiririm	1	2	3	4	5
2	Çalıştığım kuruluşa durumla ilgili bir bildirimde bulunurdum.	1	2	3	4	5
3	Dışarıdaki bir birime (örneğin, sendika/resmi otorite/medya) ihbarda bulunurdum.	1	2	3	4	5
4	Aşağıdaki gibi farklı bir tutumda davranırdım. (Yazınız):					

26) Lütfen, çalışma ortamınızda ahlaki cesaret gerektiren bir durumu ve o durumu çözmek için nasıl davrandığınıza dair yaşadığınız bir örneği kısaca açıklayınız.

8.2. Ek 2. Etik Kurul Kararı

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
28.04.2023	4	2023-360

KARAR NO: 2023-360 Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Veysel Can BAYRAM 'ın Dr. Öğr. Üyesi Afıtap ÖZDELİKARA danışmanlığında “ İntörn Hemşirelik Öğrencilerinin Ahlaki Cesaret Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi” isimli yüksek lisans tezine ilişkin anket ve ölçek çalışmalarını içeren 113779 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü öğrencisi Veysel Can BAYRAM 'ın Dr. Öğr. Üyesi Afıtap ÖZDELİKARA danışmanlığında “ İntörn Hemşirelik Öğrencilerinin Ahlaki Cesaret Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi” isimli yüksek lisans tezine ilişkin anket ve ölçek çalışmalarının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

8.3. Ek 3. Kurum İzinleri

	T.C. BARTIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ Genel Sekreterlik	
Sayı : E-12240456-100-2300049012		02.06.2023
Konu : Araştırma İzni (Veysel Can BAYRAM)		
DAĞITIM YERLERİNE		
İlgi : Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğünün 24.05.2023 tarihli ve E-49933177-100-2300009925 sayılı yazısı.		
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Veysel Can BAYRAM'ın "İntörn Hemşirelik Öğrencilerinin Ahlakî Cezaret Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesinde anket uygulama talebi ilgilide kayıtlı yazı ile bildirilmiştir. Söz konusu anket uygulamasının Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesinde yapılması Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür. Bilgilerini ve gereğini arz/rica ederim.		
Prof. Dr. Mehmet ZAHMAKIRAN Rektör a. Rektör Yardımcısı		
DAĞITIM LİSTESİ		
Gereği:	Bilgi:	
Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğüne	Sağlık Bilimleri Fakültesine	
Bilgi: Değerlendirme Kurulu ADERUACM		
Bu belge, gizli ve/veya sınırlı erişime tabi bir belgedir.		
Bilgi: Tutarlı Adres: https://yds.bartin.edu.tr/230405/Record/ConferencingPage/230405		
Adres: Bartın Üniversitesi Rektörlük (Genel Sekreterlik) Merkez Binası	Bilgi İçin:	Tuğba Tural Arpacık
Tel/Fax No: (0 378) 2230026	Tel/Fax No: (0 378) 2230042	Bilgi İçin: Arpacık
e-Posta:	İnternet Adresi: http://www.bartin.edu.tr	Ünvanı:
Konu Adresi: rektor@bartin.edu.tr		

T.C.
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : E-55447807-044-157586
Konu : Araştırma İzni (Veysel Can BAYRAM)

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğünün 24.05.2023 tarihli ve E-49933177-100-2300009925 sayılı yazısı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi yüksekisans öğrencisi Veysel Can BAYRAM'ın "İntörn Hamşirelik Öğrencilerinin Ahlakî Cesaret Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi" konulu çalışması kapsamında Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesinde uygulama yapma talebi Rektörlüğümüzce uygun bulunmuştur.

Bilgilerini ve gereğini arz/rica ederim.

Prof.Dr. Güven ÖZDEM
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Dağıtım:

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğüne
(Kurumsal İletişim Birimi)
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığına

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 54FC3FDC-531F-4A82-8592-553639301E75 Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr>
Giresun Üniversitesi Rektörlüğü Güne Yarılgözü Gaziler Mah.Prof. Ahmet Tazan
Kahlaı Cad. 28300 Merkez / GİRESUN
Telefon : 0454/3101000 Faks : 0454/3101119
E-Posta Adresi: genelsekretelik@giresun.edu.tr İnternet Adı: www.giresun.edu.tr
KEP Adresi : genel@adil.kep.tr
Bilgi için: Güven ÖZDEM
KARAPINAR KILINÇ
Tel: 0454 310 11 15

T.C.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-63582098-299-4133
Konu : Araştırma izni (Veysel Can BAYRAM)

13.06.2023

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Personel Daire Başkanlığı)

İlgil: 24.05.2023 tarihli ve E-49933177-100-2300009925 sayılı yazı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Veysel Can BAYRAM'ın "İntörn Hemşirelik Öğrencilerinin Ahlakî Cesaret Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi" konulu tez çalışmasını Fakültemiz Hemşirelik Bölümü'nde yapabilmesi Dekanlığımızca uygun görülmüştür.
Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Bahattin KAHVECİ
Dekan

Bu belge güvenli elektronik imza ile tasdiklenmiştir. Doğrulama Adresi: <https://www.muhimbi.gov.tr/kanunlar/kurumlar/okul-ve-saglik>

61080 - Trabzon /
TÜRKİYE
Tel: 0 4521 377 88 83

Faks: 0 4521 255 04 75
www.ktu.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi İçin İhtelal
Esin HACISALİHOĞLU
sah@ktu.edu.tr

Sayfa
1 / 1

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-70755926-302.08.01-0865316
Konu : Araştırma izni (Veysel Can BAYRAM)

31.05.2023

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Kurumsal İletişim Birimi)

İlgi : 24.05.2023 tarihli ve 2300009925 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Veysel Can BAYRAM'ın ilgi yazınız ile talep edilen "İnfluenza Hemşirelik Öğrencilerinin Ahlakî Cesaret Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerinin Belirlenmesi" konulu anketinin Fakültemizde Hemşirelik Bölümü öğrencilerine uygulanması talebi Dekanlığınızca uygun bulunmuştur.

Bulgilerini ve gereğini arz ederim,

Prof. Dr. Niyazi TAŞCI
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Bu belge, gires/i elektronik imza ile onaylanmıştır.

Belge Değerlendirme Kodu: D5130FD-8865-4875-82F3-FBC41MDFA59C

Belge Değerlendirme Adresi: <https://www.tadktyc.gov.tr/orfba-universitesi-elgys>

Adres: Sağlık Bilimleri Fakültesi

Ayrıntılı bilgi için: Fatma GÜLTERİN

Telefon: 04522265280 / Faks: 04522265341

Ünvan: Mesai

e-posta: denizgoktekin@adu.edu.tr / Salimozek@adu.edu.tr / <http://www.adu.edu.tr>

SSP : ordunivresimleri@adu.tr / <http://adu.tr>

T.C.
RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : E-55568171-044-1595
Konu : Anket İzni

29.05.2023

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğünün (Kurumsal İletişim Birimi)
24.05.2023 tarihli ve E-49933177-100-2300009925 sayılı yazısı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı
yüksek lisans öğrencisi Wessel Can BAYRAM'ın "İnönü Hemşirelik Öğrencilerinin Ahlakî Cesset
Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz
Sağlık Bilimleri Fakültesinde anket uygulaması talebi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.
Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Prof. Dr. Nebi GÜMÜŞ
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek : İlgili Yazı ve Ekleri (14 Sayfa)

Dağıtım Listesi :

Gereği:

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğü

Bilgi:

Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığına

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu : a674e83d23f Belge Tutarlı Adresi : <http://eys.erdogan.edu.tr/EBTS/imzadogrulama>
Emir Muâ. Zihni Dertli Yerleşkesi 53100 Rize / TÜRKİYE Bilgi için : AYŞEOĞUL GEDİK
Telefon No : +90 (464) 223 61 26 Faks No : +90 (464) 223 53 76 Bilgiyaar İşletmeni
e-Posta : rektorkluk@erdogan.edu.tr İnternet Adresi : <http://www.erdogan.edu.tr> Dahili : 1654

T.C.
SINOP ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : E-37452775-100-179916
Konu : Araştırma İzni

19.06.2023

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 24.05.2023 tarihli ve E-49933177-100-2300009925 sayılı yazınız.

İlgi sayılı yazı ile Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Veyisel Can BAYRAM'ın "İntörn Hemşirelik Öğrencilerinin Ahlakî Cesaret Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi" konulu tez çalışmasını Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümünde intörn hemşire öğrencisi bulunmadığından uygulanabilirliği bulunmamaktadır. Bilgilerini ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Nihat DALGIN
Rektör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 85F57E108 Pa Kodu: 37637

Belge Zilip Adresi: <https://belgeyaz.gov.tr/belgeId=57434edf-85977f11064edf-179916>

Adres: Karsınak Mah. Üniversite Cad. 55 Tarama Yerleşkesi Rektörlük Binası No:576 57010 Merkez

Belge İptis Arma GİZDEN

İSINOP

Elvaniz Sar

Tel:0360(0 360) 271 57 68 Faks:(0 360) 271 57 78

Tel No: 1309

e-Posta: genelsek@sinop.edu.tr Web: www.sinop.edu.tr

E-posta Adresi: sinopuniversitesi@sinop.edu.tr

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-56314351-730.08.03-299973
Konu : Anketler

31.05.2023

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : a) 29.05.2023 Tarihli, 298315 sayılı yazı.
b) 24.05.2023 tarihli ve E-49933177-100-2300009925 sayılı yazınız

İlgi "b" yazınız gereğince, Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Veysel Can BAYRAM'ın tez çalışması kapsamında Üniversitemiz'de anket ve ölçek içerikli araştırma yapma talebi incelenmiştir. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı'nın cevabı ilgi "a" yazısı ise yazınız ekinde gönderilmektedir.
Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Rasim KOÇYİĞİT
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek:İlgi Yazı (1 Sayfa)

Bu belge, görevli elektronik imza ile kullanılmaktadır.

Belge Değeri Kodu (BGLASZ)EPH Pin Kodu :0090

<https://mekkiye.gov.tr/belge/56856aD-98L85ZLPHKuz-299973>

Belge Takip Adresi :

Adres: Tophu883, Varlıkzari 08130 Tokat/Tokattya
Telefon: 0356 0392 16 19 Faks: 0356 0392 15 12
e-Posta: ogrenci@gop.edu.tr Web say: gov.edu.tr
Kop Adresi: gaziosmanpasa.universitesi@bilgi.kop.tr

İlgi: 29.05.2023 Tarihli, 298315 Sayılı Yazı
Konu: Veli Bilgilendirme ve Rastlantı İşlemleri

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-13232362-100-298315
Konu : Araştırma İzni

29.05.2023

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğüne (Genel Sekreterlik), 25.05.2023 tarihli ve E-49933177-100-2300009925 sayılı yazı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Veysel Can BAYRAM'ın "İntörn Hemşirelik Öğrencilerinin Ahlaki Cesaret Düzeyi ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi" konulu tez çalışması kapsamında Fakültemizde anket ve ölçek içerikli araştırma yapma talebi Fakültemiz Hemşirelik Bölümünde araştırmanın yapılacağı intörn programı olmadığından dolayı çalışmanın yapılabilmesi için uygun koşul sağlanamamaktadır. Görüşümüzün Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörlüğü Kurumsal İletişim Birimine bildirilmesi hususunda gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Funda DEMİRTÜRK
Dekan

Ek:Yazı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :B55M0P6763 Fik.Kodu:35052

Adres: Tuncçiftlik Yerleşkesi, 60150 Tokat / Türkiye
Telefon: (356) 252 17 15 Faks: (356) 252 17 15
e-posta: saglik@ogp.edu.tr Web: ogp.edu.tr
Kayıt No: 298315-2023-05-29

Belge Takip Adresi: <https://trkiye.gov.tr/belge/B55M0P6763-505546D-B55M0P6763-2023-05-29>

Belge için Yasa 6815
Üniversite Bilgi İşlemci

T.C.
ZONGULDAK BÜLENT E. EVRİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : E-39533678-100-309526
Konu : Araştırma İzni

29.05.2023

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 24.05.2023 tarihli ve E-49933177-100-2300009925 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi
Veysel Can BAYRAM'ın "Enfeksiyon Hemşirelik Öğrencilerinin Ahlakî Cesaret Düzeyi ve Etkileyen
Faktörlerin Belirlenmesi" konulu tez çalışması kapsamında, Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesinde
güncellilik esasına göre anket çalışması uygulama talebiniz Rıktırıldığımızca uygun görülmüştür.
Bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Bekir Hakan BAKKAL
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Değerlendirme Kodu : BSELSYUNVK_Fin_Kodu : 39043

Belge Takip Adresi : <https://www.muhimbi.gov.tr/belge-sonuc-uni-versite-oz-yi>

Adres : Zonguldak Bülent Evrim Üniversitesi Rektörlüğü, 60100 Zonguldak

Tel/Fax : (0372) 291 24 86 Faks:(0372) 257 21 49

E-Posta : genelsek@bzun.edu.tr Web : <http://www.bzun.edu.tr/>

Kapı Adresi : bzun@bzun.edu.tr

Belge No : 39533678

Ünvan : Bilgiye İletim

ÖZGEÇMİŞ

Veysel Can Bayram, 2016 yılında Samsun’da bir Sağlık Meslek Lisesinden mezun oldu. 2016 yılında Bozok Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümünde lisans eğitimine başladı. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra 2021 yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Hemşirelik Ana Bilim Dalı yüksek lisans programına girdi. 2022 yılı ocak ayında Ladik Devlet Hastanesinde, acil servis hemşiresi olarak göreve başladı. Orta derecede İngilizce bilmekte olup temel ilgi alanları intramüsküler enjeksiyon yöntemleri, ahlaki cesaret ve hemşirelik bakımındır (2024).

İletişim Bilgileri

ORCID ID : 0009-0000-1841-6125

Yayınlar

1. Bayram, V., Ağaçdiken, S. (2024). Evaluation Of Two Different Injection Sites In Terms Of Reliability. 7th International Acharaka Congress On Medicine, Nursing, Midwifery, And Health Sciences. 2024(1), 168-170.